

SBORNÍK VÍTĚZNÝCH PRACÍ
I. ROČNÍKU LITERÁRNÍ SOUTĚŽE
PRO DĚTI A MLÁDEŽ

2018|2019

SBORNÍK VÍTĚZNÝCH PRACÍ
I. ROČNÍKU LITERÁRNÍ SOUTĚŽE
PRO DĚTI A MLÁDEŽ

CENA IVONY BŘEZINOVÉ

NA TÉMA:

DÁVNÉ PŘÍBĚHY NAŠÍ RODINY
ANEB OSMIČKOVÉ ROKY TROCHU JINAK...

Sborník vítězných prací
I. ročníku literární soutěže pro děti a mládež
Cena Ivony Březinové

na téma:

Dávné příběhy naší rodiny
aneb osmičkové roky trochu jinak...

Kolektiv autorů

Editor: Vladimír Havelka

Jazyková korektura: Lucie Bednářová

Odborný konzultant: Mgr. Markéta Dočekalová

Grafická úprava, sazba: Atelier Havelka

Vytiskla tiskárna ŽAKET

Pro Nadační fond Gabrielis
vydalo v roce 2019 nakladatelství Refot
v nákladu 200 kusů.
Vydání první.

Texty byly ponechány v původní podobě, v jaké byly do soutěže
přihlášeny, a nebylo do nich nijak slohově zasahováno.

ISBN 80-900723-3-6

© 2019 Nadační fond Gabrielis
www.psanipomaha.cz

*Každá rodina má svou historii,
své malé velké příběhy, dobrodružství a tajemství.
S odchodem každé generace vždy část těchto příběhů nadobro
zmizí, a tím navždy mizí i kus historie.*

*Nadační fond Gabrielis se proto v roce 2018,
u příležitosti výročí 100 let od vzniku Československa, rozhodl vyhlásit
literární soutěž pro děti a mládež Cena Ivony Březinové.
Nejlepší práce z prvního ročníku této soutěže máte příležitost
si přečíst v tomto sborníku.*

Věříme, že stejně jako nás, potěší srdce i mnohých z vás.

Gabriel Izsák
předseda NF Gabrielis

Praha, červen 2019

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO Ivona Březinová	9
VÍTĚZNÉ PRÁCE V KATEGORII 10–14 LET	11
PŘÍBĚH MÉHO DĚDY A BABIČKY Sofie Bradáčová	12
MALÝ SÁDELNÍK Markéta Flesarová	16
BABIČČINO MLÁDÍ Juraj Chovan	18
BĚŽ DOMŮ, IVANE... Eliška Košanová	20
CO BUDE DÁL? Zita Krotká	22
SRPEN 68 OČIMA MÝCH PRARODIČŮ Filip Mazura	24
DVĚ RŮZNÉ DOBY ANEB TEENAGEREM NAPŘÍČ GENERACEMI Tereza Michálková	26
Z BABIČČINA VYPRÁVĚNÍ Eva Nápravníková	27
ZÁCHRANA KOSŮ Markéta Šimečková	30
VYPRÁVĚJ! VYPRÁVÍM... Michal Švejda	32

VÍTĚZNÉ PRÁCE V KATEGORII 15–18 LET	33
MŮJ PRADĚDA GENERÁL GAL Zoran Fiala	34
TAJEMSTVÍ STARÉ KNIHY Nikol Janíková	36
HALT! Noemi Ježková	39
MÁM TĚ RÁDA, BRÁŠKO Adéla Krátká	43
NE TAK KLIDNÝ ODPOČINEK NA LOUCE Václav Lukáš	46
HLASITÉ DNY Adéla Mottlová	48
TEHDY Terezie Poláčková	51
NEOBYČEJNÝ ŽIVOT OBYČEJNÉ ŽENY Matěj Průka	55
PROPLETENÉ OSUDY Anna Semecká	59
DÁVÁM PAMÁTNÍČEK Tereza Siková	61
SLOVO PŘEDSEDKYNĚ POROTY Markéta Dočekalová	64
SLOŽENÍ POROTY	65

ÚVODNÍ SLOVO

Milí čtenáři,

držíte v ruce sborník oceněných prací prvního ročníku soutěže, které jsem propůjčila své jméno. Možná se ptáte, proč? Odpověď je jednoduchá. Před lety se mi díky podobné literární soutěži začal plnit dětský sen – stát se spisovatelkou. Do té doby jsem psala do šuplíku a pro nejbližší rodinu, ale soutěž mi ukázala, že mohu jít dál, že to, co napíšu, si mohou přečíst i úplně cizí lidé. Věřte, že na blažený pocit, kdy jsem v ruce držela první sborníček, v kterém byly otištěné i moje texty, nikdy nezapomenu. Následovaly další soutěže, publikování v novinách a časopisech, setkávání s autory, kteří nám, adeptům spisovatelského řemesla, dokázali odhalit naše silné stránky i slabiny.

Jak šel čas a psaní se mi stalo nejen každodenní radostí, ale i zaměstnáním, potkávala jsem mladé lidi se stejnou touhou psát, jakou jsem v sobě vždy měla já. I proto jsem se nějakou dobu věnovala vysokoškolské výuce tvůrčího psaní. Z některých mých studentů na Literární akademii jsou dnes spisovatelé. Další život odvál k jiným profesím, ale psaní jim zůstalo jako záliba.

Věřím, že mezi Vámi, kteří tenhle sborníček začínáte číst, jsou i jeho autoři. Mohou na sebe být pyšní. A pyšní na sebe mohou být i ti, kteří je k psaní přivedli. Třeba tím, že jim četli, když byli malí, že jim vyprávěli. A že jim poskytli i náměty na povídky do tohoto sborníku. Protože psaní je paměť, která by se jinak vytratila.

Ivona Březinová

CENA IVONY BŘEZINOVÉ

**VÍTĚZNÉ PRÁCE V KATEGORII
10-14 LET**

PŘÍBĚH MÉHO DĚDY A BABIČKY

SOFIE BRADÁČOVÁ

Ve světě zuřily studentské bouře, vietnamská válka a americké protesty, když uprostřed toho všeho žil v docela malé zemi zvané Československo patnáctiletý chlapec Stáňa se svou mladší sestrou Magdou. Stáňa, zvaný Čiki, byl vedoucí party Černý šíp, do které i mimo jiné chodili Miki, Kiki, Eldorádo a Fantomas. Tato parta svou fantazií rozhodně nešetřila. A jelikož Stáňa, jako většina lidí v té době, věřil, že Sovětský svaz jsou naši přátelé, pojmenoval okolní domy ruskými jmény. A jak už jsem řekla, fantazie měli na rozdávání, proto jeho kamarádi bydleli v Kyjevě, Jerevanu, Leningradu a Moskvě. Stáňa žil samozřejmě v Moskvě. Když nás v srpnu obsadili Rusové, jména změnil. Ale nepředbíhejme...

Toho roku 1968 Stáňa úspěšně složil přijímací zkoušky na gymnázium a za odměnu dostal kotoučový magnetofon. O prázdninách jeli na dovolenou do Jugoslávie se svými rodiči. V Jugoslávii se Stáňovi líbilo, a když už odjízděli, řekl Stáňovi jeden pán: „Jó, jó, chlapče. Užijte si to, dokud můžete. Co nevidět nás napadnou Rusové.“ Stáňa se zamračil. Rusové jsou přece naši přátelé, pomyslel si. Tomu podivnému pánovi moc nevěřil a brzy na tu příhodu zapomněl.

Prázdniny utíkaly jako voda a Černý šíp si chtěl poslední dny volna užít, a proto stanovali na tábořišti, které pojmenovali IKI. To odpoledne Stáňa pro partu připravil táborové hry, které všechny členy bavily, a i večer byl plný radosti, zpívání, povídání si, smíchu a vyprávění vtipů. Na kutě se parta Černý šíp odebrala až kolem půlnoci.

Na druhý den ráno v pět Stáňu probudil jeho táta. Vypadal zachmuřeně. „Vstávej, Stáňo,“ pošeptal synovi. „Vstávej. Napadli nás Rusové.“ „Cože? Rusové, tati?“ Stáňa tomu nemohl uvěřit. Teprve teď si vzpomněl na toho pána z dovolené a jeho proroctví – co nevidět nás napadnou Rusové... Táta smutně přikývl. „Musím do práce, synku. Chci jen, abys věděl, že jsme byli obsazeni Rusy. Tak ahoj, musím už jít.“ A odešel. Stáňa vzbudil partu, svolal před stany nástup a všem tuto šokující novinu sdělil. Celá parta byla stejně zaskočena jako Stáňa. Po smutném sdělení Stáňa se svou sestrou Magdou-Kiki běželi domů a pustili si rádio. V rádiu hlásili: „...všude jsou tanky, tady v Praze se dokonce střílí, celá země je obsazena ruský-

mi vojáky...“ „Bude válka?“ zafňukala Magda. „Ticho!“ okřikl ji Stáňa, což však ještě zvětšilo Magdin strach. I Stáňa sám se bál. „Co nevidět ruská vojska obsadí Český rozhlas a vy uslyšíte hymnu...“ A potom ticho. Za chvíli se ozvala československá hymna. Magda se rozbřečela a Stáňa taky, i když to před svou sestrou nechtěl dát znát. Najednou se ozvalo zarachocení klíčů a v nich stál tatínek. „Co tu děláš?“ podivila se maminka. „Cestu do práce blokují ruské tanky, vůbec jsem se tam nedostal,“ vzdychl tatínek.

O pár dní později jeli na nákupy a cestou zpátky je zastavili Rusové a strkali tatínkovi ruské noviny Zprávy, ve kterých se snažili ospravedlnit okupaci. Ale tatínek zavrtěl hlavou a noviny opovržlivě odmítl. Ruský voják na ně namířil samopal. Maminka zděšeně vykřikla. Naštěstí je tentokrát Rusové nechali jet. „To jsi nemohl ty noviny vzít a o sto metrů dál je vyhodit, aby to neviděli?“ rozčílila se maminka. „Ne, nemohl,“ odsekl tatínek. „Vždyť nás málem zastřelili!“ běsnila. A Stáňa si v ten okamžik umínil, že ještě před koncem prázdnin dá domům, které pojmenoval rusky, jména anglická. A svůj slib splnil. Takže teď se domy jmenovaly – Londýn, Liverpool, Glasgow...

Když Stáňa na začátku nastoupil na gymnázium, nejstarší studenti vyhlásili protestní stávkou. Někteří studenti to brali jako skvělou ulívárnu, ale Stáňa si byl moc dobře vědom, proč se neučí a proč se stávkuje. Až do 21. srpna 1968 měl Stáňa jasno: Rusové jsou naši přátelé a tečka. Teprve teď pochopil, že se člověk celý život mýlí.

O DESET LET POZDĚJI

Bylo 26. května 1978, půl sedmé večer a Stáňa se pochmurně šoural směrem k domovu. Sliboval si, že už nikdy víc nepojede na dvoudenní výlet se šestáky. Místo toho, aby v noci spal, musel hlídat své neposedné žáky! Bolela ho hlava a byl nevyspalý. Doma ho čekala jeho těhotná manželka Jarka. Každou chvíli se jim mělo narodit miminko – čekali ho každou minutu. Však taky Jarka už měla břicho! Když Stáňa dovykládal Jarce hrůzný zážitek se svou třídou, Jarka řekla: „Tak víš co? Já ti udělám večeri a potom si půjdeme lehnout.“ Tento návrh Stáňa vděčně přijal, takže v osm večer už oba leželi v posteli a tvrdě spali. Stáňa si už myslel, že po noci, kterou strávil hlídáním svých žáků, má právo na odpočinek, ovšem...

„Stáňo!“ Jarka třásla Stáňou. „Stáňo, vstávej! Já asi rodím!“ Stáňa se podíval na budík: 23:03. „Asi nebo opravdu?“ zamumlal Stáňa. „No... asi opravdu.“ „Vydrž to aspoň do rána.“ „To nevydřím!“ vykřikla Jarka a v duchu si pomyslela: No to je teda pěkný! „Vstávej, musíme do porodnice nebo se to narodí u nás doma!“ Stáňa se tedy neochotně vykolébal z postele. „Jdi zavolat svému tátovi, ať nás tam zaveze!“ Stáňa tedy zavolal tátovi Zdeňkovi. Jarka se mezitím oblékla a vzala si tašku s věcmi pro miminko. Asi za deset minut přijel Zdeněk se svou starou oktávkou. „Dobrý, dýchej,“ povzbuzoval Stáňa svou rodící manželku cestou. „Já dýchám!“ odsekla Jarka a držela si svůj „balón“. Kontrakce a porodní bolesti byly čím dál horší.

„Už tam budeme, jen vydrž!“ Zdeněk se snažil jet co nejrychleji. Ovšem oktávka rachotila a čoudila a nebylo jisté, jestli do porodnice dojede. Rachocení oktávky bylo horší a horší, až... se zastavila. Zdeněk zvedl kapotu a snažil se najít řešení problému. „Ale já každou chvíli můžu porodit!“ ozvala se Jarka. „Snažím se,“ zavrčel Zdeněk. „Můžeme si zavolat taxíka nebo jít na autobus,“ navrhl Stáňa. „Zbláznil ses?“ vyjekla Jarka. „Já můžu každou chvíli porodit a ty chceš čekat na autobus nebo na taxíka?“ „A co chceš teda dělat?“ zeptal se Stáňa. „Vydržte! Do pár minut to opravím!“ řekl Zdeněk. „Já ale nemám tolik času!“ Najednou auto znova naskočilo. „Výborně, jedeme,“ zaradoval se Zdeněk a vyjeli.

Když konečně dojeli k porodnici, Zdeněk zůstal v autě a Jarka se Stáňou letěli na příjem do porodnice. „Rodím,“ dostala ze sebe Jarka. „Porodní sály a porodní oddělení jsou ve čtvrtém patře,“ řekla recepční. „A výtah na konci chodby. Na porodním oddělení vás přijmou.“ „Děkujeme,“ řekla Jarka. „A hodně štěstí,“ dodala ještě recepční. Stáňa s Jarkou běželi k výtahu. Když výtah přijel, oba nastoupili. Jarka příliš nevnímala, co Stáňa dělá. Snažila se překonat porodní bolesti. Když se výtah otevřel, oba se ocitli v... kotelně. „Cože?!“ vykřikli oba najednou. „Měli jsme být na porodním oddělení, a ne v kotelně!“ namítl. „Jdeme zpátky,“ řekla Jarka a obličej se jí zkrabatil bolestí. „Ale kde byl ten výtah?“ dumal Stáňa. „Stáňo... pokud okamžitě nenajdeme dveře od výtahu, tak se naše první dítě narodí v kotelně,“ upozornila ho Jarka. Nakonec po pár minutách hledání a bloudění našli dveře od výtahu a potom svedli nelítostný boj s časem – našťastí jako vítězové.

I když si Jarka myslela, že porodí ve výtahu, dostali se na porodní oddělení včas. „Tak pojdte, pojdte,“ řekla sestřička, jakmile je uviděla. „Páni, vy ale máte bři-

cho!“ prohodila uznale. „Tatínku,“ obrátila se ke Stáňovi, „můžete jet domů. Pokud bychom se vám do rána neozvali, tak si zavolejte, ano? A vy pojdte se mnou na porodní sál, paní Kolářová, a ničeho se nebojte. Kdyby něco, tak mě okamžitě zavoláte, ano?“ řekla sestřička. „My si vás tu už ohlídáme. A do rána to bude na světě,“ mrkla sestřička spiklenecky na Jarku, která se nedočkavě dívala na hodiny a počítala minuty, kdy se to maličké narodí.

Ve 3:30 se na porodním sále ozval dětský křik a Jarka uslyšela od doktorky větu: „Paní Kolářová, je to holčička! A jak se ta vaše malá bude jmenovat?“ „Martina,“ řekla udýchaně Jarka. Sestřička ráno volala Stáňovi domů, že má dceru. „Dobrá zpráva, tatínku,“ řekla sestra. „Všechno proběhlo tak, jak má být. Máte dceru, Martinu. Obě jsou v pořádku.“ „Jak- obě?!“ zděsil se Stáňa. „To máme jako dvojčata?“ „Ale ne,“ smála se sestřička. „Myslela jsem to tak, že jsou v pořádku jak vaše dcera, tak i manželka.“ „Ach tak!“ ulevilo se Stáňovi.

Tyto dva osmičkové příběhy jsem napsala jako důkaz, že i když se nám v životě dějí špatné věci, jako třeba okupace Československa, vždycky se najde i něco dobrého a pozitivního, jako třeba narození Martiny. A jak tyto dva smutné a zároveň veselé příběhy souvisí se mnou? Stáňa je můj dědeček, Jarka je moje babička a Martina moje máma. Martina teď žije se svým manželem Vládou, mým tátou, a jejich čtyřmi dětmi v rodinném domě se svými rodiči a svou babičkou ve Václavovicích u Ostravy. A jak už jsem řekla, i když se nám přihodí něco smutného, neznamená to, že se nemůže stát nic veselého a zásadního, jako je narození mojí maminky Martiny.

A nakonec taková malá poznámka: Martině a Vládovi se narodila... dvojčata.

MALÝ SÁDELNÍK

MARKÉTA FLESAROVÁ

V našem domku na okraji vesnice nás bydlelo celkem devět. Já spal s rodiči a mladším bratrem Honzou a mých pět sester mělo pokoj vedle. Nebyli jsme zrovna nejbohatší ze vsi, a tak jsme se museli o buchtu, koláče a další pochutiny dělit. Třeba když máma přinesla bonbony, moje nejstarší sestra Lída je vysypala na stůl a rozdělila je mezi nás děti rovným dílem. Někdo, například Honza, je spořádal, jakmile je dostal do rukou, ale já si je schovával v plechové krabici od čaje na později. A s jídlem souvisí i následující příhoda.

Vrátil jsem se domů docela brzo, protože mi dnes vyučování končilo před půl druhou. Školní tašku jsem hodil k nohám postele a šel nakrmit králíky, což byla jedna z mých povinností. V kuchyni jsem narazil na Honzu, který otvíral všechny možné skříňky a hledal něco k jídlu. „Tam nic nenajdeš, všechny dobroty jsou ve spíži,“ poznamenal jsem a kývl hlavou k dřevěným dvířkám. Honza se podíval stejným směrem. „Aha, díky,“ zamumlal. Stejně se k tomu nedostaneš, pomyslel jsem si, protože máma věděla, že Honza rád jí, a proto dávala všechny sladkosti do těch nejvyšších polic, aby na ně nedosáhl. Nechal jsem Honzu v kuchyni a vyšel na dvorek ke králíkárně.

Postupně jsem nastrkal seno do všech kotců, ale u posledního jsem se zarazil. Měl v něm být králík, který měl přijít příští týden na pekáč, ale k mému překvapení byl kotec prázdný a vzadu díra, kterou vnikalo do kotce jarní světlo. V duchu jsem si představil, jak by to vypadalo, kdyby to táta zjistil, a veselá představa to nebyla. Rychle jsem začal králíci hledat. Podíval jsem se pod kotce, do chlívku a pro jistotu jsem vlezl i do kurníku ke slepicím, ale po králíci jako by se zem slehla. Poslední místo, kde by se mohla schovávat, byla stodola. Otevřel jsem červeně namalované dveře a ucítil nezaměnitelný pach sena a ptačího trusu. V šeru stodoly jsem toho moc neviděl, procházel jsem mezi balíky sena spíše po paměti a špičoval uši, když se najednou ozvalo: „Chroup, křup, chroup.“ Obešel jsem balík a přistihl králíka, jak se nacpává senem. Opatrně jsem si kleknul, abych ho nevyplašil a medovým hláskem na něj zavolal: „Pojď sem, já ti neublížím.“ Králík zvedl hlavu a zkoumavě si mě prohlížel, uši výstražně připlácnuté k hlavě. Neváhal

jsem a skočil po něm, byl však rychlejší a začal utíkat jako o život. Já se zvedl ze zaprášené země a běžel za ním. Obratně kličkoval cestičkami ke dveřím a já se ho marně snažil dohonit. Už pádlil kolem domu a já mu byl v patách, když tu „bum“, uslyšel jsem z domu ránu a za chvíli i Honzův hlas. „A kruci!“

Nechal jsem králíka králíkem a vběhl do domu podívat se, co se stalo. Rozrazil jsem dveře do spížírní a zůstal stát jako přimrazený na místě. Celá podlaha, poličky i Honza, všechno bylo polité. Nejdřív jsem nevěděl, co to je, ale pak jsem na zemi uviděl válet rozbitou sklenici, na které byla nalepená cedulka s nápisem SÁDLO. Máma ho tam určitě uložila před tím, než šla pracovat na pole, proto ještě nebylo ztuhlé.

„Já jsem, já jsem...“, začal koktat překvapený Honza. „To zase zvorál,“ dokončil jsem za něj větu a ušklíbl se. Honza se zamračil a já si všimnul, že na něm sádko začíná tuhnout. „Jestli to neopláchneme, bude z tebe za chvíli sádková socha,“ přemýšlel jsem nahlas. Donutil jsem Honzu, aby se svlíknul a stoupnul si do vany. Modlil jsem se, aby rodiče nepřišli z práce dřív. Pustil jsem vodu a namířil proud na Honzu. „Áááá, to studí!“ začal kvílet jako malá holka. Protočil jsem panenky a snažil se přepnout na teplou, ale z nějakého důvodu to nešlo. Rychle jsem tedy vodu vypnul, protože sádko pod studenou vodou tuhlo ještě rychleji. Honza se teď celý leskl jako vyleštěný porcelán a pod krustou sádkla nemohl ani otevřít oči.

„No, přiznávám, že to nebyl nejlepší nápad.“ Omluvně jsem se podíval na Honzu, i když to stejně nemohl vidět. Zrovna když jsem přemýšlel nad tím, jestli by nebylo lepší vzít na něj kartáč, uslyšeli jsme prásknutí dveří. Ztuhnul jsem a zaposlouchal se. „Jak se ti může líbit, vždyť vypadá hrozně!“ „Nevíš, o čem mluvíš!“ Dolehly k nám nezaměnitelné hlasy sester, které se dokázaly bavit o klucích dlouhé hodiny. „Bráchové, kde jste?“ zavolaly rozjařeně, očividně měly dobrou náladu. O několik vteřin později vtrhly všechny naráz do koupelny a já už vím, jak jsem se před pár minutami tvářil. Zvedl jsem ruce v gestu – já za nic nemůžu – a vylíčil jsem jim celou příhodu od začátku. Když jsem skončil, nastalo chvilku ticho a pak se holky hlasitě rozesmály. Já jsem se zašklebil a myslel na to, že králík je teď už dávno za humny.

Když se holky uklidnily, Lída nám rozdělila úkoly. Holky měly zkusit uklidit spížírní a já měl Lídě pomoci zbavit Honzu sádkla. A obojí se ukázalo jako nadlidský úkol, protože nejenže sádklo nešlo ničím utřít, ani umýt, ale taky bylo roznese-

né po celém domě, jak za mnou Honza šlapal do koupelny. Ve spížírně to připomínalo kluziště a Honza mramorovou sochu, teda až na to, že sádlo ze sebe slízával, zatímco my se ho snažili utřít kusem látky, který až moc připomínal můj polvlak na polštář.

Z Honzy jsme už dostali většinu sádla, i když se pořád dost nápadně lesknul, ale holky se spížírnou taky nezvládly žádný zázrak. Venku jsme zaslechli nějaký rachot a všichni jsme se s obavami nahrnuli k oknu, i Honza, který na sebe v rychlosti hodil kalhoty. Táta právě obcházel králíkárnou a prohlížel si prázdný kotec. Polknul jsem naprázdno. „To není dobrý,“ zašeptal jsem a ostatní přikývli. Táta naposledy obešel králíkárnou a z okna kuchyně jsme viděli, jak si už odepíná opasek. A to ještě nevěděl všechno...

BABIČČINO MLÁDÍ

JURAJ CHOVAN

Rozhodl jsem se, že tento příběh bude o mé babičce. Babička se narodila v roce 1951 v Trenčianskych Teplících na západním Slovensku. Když jí bylo sedm let, to byl rok 1958, nastoupila babička do první třídy obecné školy. Přišlo mi zvláštní, když mi řekla, že už v první školní den šla do školy sama. Neexistovalo shromáždění maminek a tatíneků před školou, jako je tomu v dnešní době. Také tehdy ještě na školách byly tělesné tresty a to až do babiččiny druhé třídy. Těž byl rozdíl v tom, že se psalo ještě pírkiem, které se namáčelo do inkoustu. Ve volném čase babička chodila za kamarádkami a šily si šatičky pro panenky, které byly vycpané slámou nebo kousky hadříků. Pak soutěžily o nejhezčí šaty. Nebyla dětská hřiště jako dnes a chodilo se do lesa na procházky, děti si hrály na honěnou nebo schovávanou. Babiččini rodiče v té době stavěli dům, takže babička už jako malé dítě pomáhala na stavbě.

V roce 1963 babičku vzali do družstva pozemního hokeje Slovan Trenčianske Teplice. Hodně ji to bavilo, pilně trénovala a v roce 1967 se měla účastnit hoke-

jového turnaje ve Francii. Byla nadšená. Ale v té době o všem rozhodovala strana. Přišlo velké zklamání. Povolení k vycestování a účasti na turnaji jim bylo zamítnuto, protože družstvo kromě cestovních nákladů odmítlo zaplatit extra poplatek pro soukromé účely Sovětského svazu.

Střední školu v Trenčíně začala babička navštěvovat v roce 1968. Píše se 21. srpen 1968 a babičku vzbudí máma s tím, že všude jsou tanky a ať rychle utíká nakoupit zásoby potravin do úkrytu. Když byla na náměstí, potkala ruského vojáka s rozbitou hlavou, tak mu dala napít a přišel tam velitel vojska a zastřelil ho za to, že se napil. Pak velitel namířil na babičku, ale přišla tam československá policie a ruského velitele zavřeli. Na Silvestra se ten samý Rus znovu objevil u dveří babiččina domu, zazvonil, a když otevřela, znovu jí s namířenou zbraní vyhrožoval, že ji zastřelí, když s ním nepůjde tancovat. To se tam ale naštěstí objevili další vojáci, vzali ho s sebou a odvezli do jiného města. Až později se babička dozvěděla, že ruský velitel byl do ní zamilován.

Babička se vdávala v 1974 a o rok později přišla na svět moje máma. V roce 1978 byl nedostatek potravin a fronty se stávaly před všemi obchody, zejména na maso, mléko a pečivo. V tomto období se babička přestěhovala od rodičů do města Streda nad Bodrogom na východním Slovensku, kde děda dostal práci jako letecký mechanik práškovacího letadla. Bylo to nejnižší položené město v ČSSR a díky příznivému podnebí a mimořádně úrodné půdě si tam lidi hodně dopěstovali sami na svých zahrádkách. Ve stejném roce byl zvolen za papeže Jan Pavel II. a v Polsku začal pozvolna upadat socialismus.

V 1986 se babička dostala na návštěvu do švédského Stockholmu za svým bratrem, který tam žil od svého útěku. Tam byla fascinována vysokou životní úrovní a blahobytem, ve kterém tam lidi žili. Už tehdy ve švédské televizi mluvili o tom, že komunismus pomalu opadá i v ČSSR. A pak v listopadu 1989 to přišlo. Lidé včetně babičky se scházeli na náměstích a cinkali klíči. To byl pád komunismu. Padla železná opona a otevřely se hranice. Přišla svoboda a lidé měli velké sny a plány. Babička i s dědou začali podnikat, otevřeli si bufet s rychlým občerstvením. A i když to byla namáhavá práce od brzkého rána do pozdního večera, byla šťastna. Pomáhaly jí i její děti, moje máma a strejda. Od ní jsem se naučil, že rodina mi vždy pomůže a nikdy mě nezklame.

BĚŽ DOMŮ, IVANE...

ELIŠKA KOŠANOVÁ

Potkali se na plesu na mělnickém zámku v únoru roku 1968. Znali se od pohledu už dříve, ale nevěděli, kdo jsou. Vídali se skoro denně v cukrovaru, kde tehdy oba pracovali. Potkali se i v kině a dívali se na sebe. On ji sledoval z okna, když čekala na autobus do Prahy, tehdy nazývaný „Pražák“. Ona byla na plesu s kamarádkou, on s kamarádem. Často ji vídal ve všedním oblečení, ale teď ji poprvé spatřil v plesových šatech. Vyzval ji k tanci a ona souhlasila. I on se jí líbil. Tančili, povídali si a on zjistil, že je to ta pravá. Pozval ji na rande a ve čtvrtek se měli sejít na vyhlídce u soutoku Labe s Vltavou. On se jmenoval Jan a je to můj děda. Ona, jak už asi tušíte, je moje babička Zdenka.

Na jaře spolu začali chodit, ale v létě to bylo jiné.

Můj děda Jan se narodil v roce 1940 a pochází z malé vesnice u Tábora. Když mu bylo osm let, narodila se má babička. Chodil do školy, kde se tehdy vyučovaly předměty jako čtení, psaní, počty, zpívání a náboženství. V hodině náboženství je navštěvoval dvakrát v týdnu farář a v hodině zpěvu zase jejich pan učitel hrál na housle. V té době se používaly k placení potravinové lístky a tzv. „šatenky“, poukázky na oblečení. Děda říká, že se používaly až do roku 1953. Byly to karty s body, za které se mohlo koupit zboží. Například šaty stály padesát bodů, ale k tomu lidé museli přidat peníze. Babička se narodila v roce 1948, je tedy o osm let mladší než můj děda. Pochází z vesnice poblíž Kutné Hory. Byli od sebe vzdálení osmdesát kilometrů.

Jednoho letního dne roku 1968 dědu probudil místo zvonění budíku nezvyklý hluk z ulice. Připadalo mu divné, že slyšel létat letadla a silný provoz aut tak brzy. Vstal okolo páté hodiny ráno a zapnul rádio. Jenže rádio podivně šumělo. Děda myslel, že se jedná o poruchu. Snažil se naladit jakoukoli stanici a později se mu to povedlo. Dozvěděl se nešťastnou novinu o okupaci Československa sovětskými vojsky. Oblékl se, dal si kávu a šel do práce. Lidé byli vyplašení. Všude hřměl rachot tanků a na ulicích stáli ozbrojení vojáci a kolony aut. Lidé se báli, nahlas brečeli. V práci mluvili jen o této události. I můj děda se bál. Hned, jak přišel z práce, nakoupil, jako většina lidí, konzervy do zásoby. Lidé se báli, že bude válka

a vykoupili potraviny z obchodů, takže pak byl nedostatek i základního zboží. Na zdech mělnických domů se objevovaly nápisy psané azbukou „Jděte domů“. Lidé obraceli značky a cedule s nápisem PRAHA tak, aby vojáci zabloudili.

Babičku to ráno také probudil neobvyklý ruch z ulice. Nemohla spát. Zapnula si rádio, ale bohužel se jí nepovedlo žádnou stanici naladit. Divila se, proč ženy na ulici brečí. Hned, jak přišla do práce, svolal jejich ředitel schůzi. Stále opakoval, aby všichni zachovali klid. Starší uplakané kolegyně v práci chtěly telefonovat svým blízkým. Bohužel se jim to nepovedlo, protože telefony nefungovaly. Později uviděla to stejné jako děda: ruské nápisy na zdech, lidé obracející cedule, viděla i tanky a ozbrojené vojáky. Ríša, pes její sousedky, štěkal a dorážel na kola vojenských aut, až ho jedno přejelo.

Odpoledne se babička s dědou setkali jako obvykle, ale místo rande sledovali vojáky. Viděli vojenská auta v kolonách a rozbité silnice. Vojáci táhli z Mladé Boleslavi směrem na Prahu, která byla nejvíce obsazená. Babička s dědou věděli, co se děje, protože žili ve městě, ale lidé ve vesnici o okupaci nic netušili.

Další den se rozhodli, že pojedou na výlet do Prahy.

Na Václavském náměstí viděli rozstrílenou fasádu Národního muzea. Nevěděli, co se stane a jako většina lidí cítili nejistotu. Lidé v Praze byli odvažnější: shluchovali se kolem vojáků nebo házeli kamení po tancích. U nádraží na Florenci a u Hlavního nádraží byli vojáci ve stanech a měli pořád namířené samopaly pro výstrahu.

Přibližně po týdnu se situace mírně uklidnila. Na ulicích se objevovaly ruský psané nápisy jako „JDĚTE DOMŮ“ nebo „BĚŽ DOMŮ, IVANE, ČEKÁ TĚ NATAŠA“. Na podzim ale tyto nápisy zmizely a na ulici byly spíše k vidění transparenty: „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“. Sověťští okupanti obsadili rozhlas a televizi a tvrdili, že je správné být pod jejich vlivem. Na základní škole byla ruština nadále jako povinný cizí jazyk od páté třídy. Vznikl tzv. SČSP, tedy Svaz československo-sovětského přátelství. Pořádaly se organizované zájezdy a dovolené do Sovětského svazu, tzv. družby.

I přesto všechno spolu stále Jan a Zdenka chodili. Scházeli se nejčastěji na soutoku Labe s Vltavou a jezdili na výlety dědovým autem značky Škoda světle levandulové barvy. Léto trávili na dovolené ve vesnici, ze které pocházela babička, a bydleli u jejích rodičů. Na podzim roku 1968 se zasnoubili.

V březnu roku 1969 dávali v televizi hokejový zápas mezi Československem a Sovětským svazem. I moje babička s dědou zápas sledovali. Lidé oslavovali vítězství nad Sovětským svazem, vyšli do ulic a křičeli: „Neměli s sebou tanky, tak dostali čtyři branky!“ I můj děda s babičkou jásal. Vezli se ve škodovce po Mělníce a troubili.

Dne 14. června 1969 se vzali ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře – na stejném místě, kde později měli svatbu i moji rodiče a kde bych chtěla mít svatbu i já. Babička se vdávala v bílých krajkových šatech se zlatou nitkou a bílou saténovou podšívkou. Krajka byla vyrobena v Prostějově pro svatební šaty nejslavnější gymnastky všech dob – Věry Čáslavské. Babička do Prostějova napsala a koupila si několik metrů krajky na své svatební šaty. Šaty už sice nemá, ale viděla jsem je na svatebních fotkách.

Část víkendů a prázdnin trávíme na chalupě ve vesnici, odkud babička pochází a kde strávila celý život. S babičkou a dědou si povídám často, ale až teď jsem se podrobně dozvěděla o jejich mládí. Moc se těším na jejich zlatou svatbu, která se bude konat letos v červnu ve Vlašském dvoře, kde si podruhé řeknou své „ano“. I přes tehdejší složitou situaci ve státě označují rok 1968 jako jejich nejšťastnější období v životě a tvrdí, že další léta velmi rychle utekla. I po padesáti letech je vidět, že se mají stále rádi. Ráda bych takové manželství zažila i já.

CO BUDE DÁL?

ZITA KROTKÁ

Psal se 23. srpen 1968 a já se vrátil od dědy z městečka Lažany. Pokud to nevíte, tak v těchto dnech obsadila vojska Varšavské smlouvy Československo. Byly to pro nás velice krušné časy, babička s dědou objížděli obchody a snažili se sehnat něco k jídlu. Zažili hlad a válku, a proto chtěli, abychom měli něco do zásoby. Pro mě to měl být krásný rok, ukončil jsem základní školu a dostal jsem se na průmys-

lovku. No prostě začátek něčeho nového, ale teď mi připadalo jako by se všechna naděje, radost a štěstí vypařily.

Nejhorší na tom bylo, že jsme mohli jenom čekat. To nás dlouho nebavilo, proto jsme se já a můj brácha rozhodli něco udělat. Šli jsme do sklepa a vzali jsme tam nějaké plechovky s červenou barvou. Jako nejvhodnější místo pro náš nesouhlas byla zeď u jihlavského hřbitova. Dobře jsme si zkontrolovali, že poblíž nikdo není. I když to byla poměrně rušná ulice, tak zde nebylo živáčka. Vzali jsme si do rukou štětce a rychle otevřeli plechovky s barvou. Protože ruština byla povinný jazyk, který se vyučoval jako angličtina v dnešní době, tak jsme moc dobře věděli, jak rusky napsat heslo „Jdi domů, Ivane“. Když už jsme měli hotovo, tak pro nás bylo nejdůležitější vytrazit se z ulice zpátky do bezpečí domova.

Rozběhli jsme se pryč od „místa činu“. Pořád jsme měli pocit, že nás někdo sleduje. Byl jsem již velice vyčerpaný a jediné, co mě hnalo dopředu, byla spousta adrenalinu, který koloval v mých žilách. Po pár minutách, které mi připadaly jako věčnost, jsme konečně dorazili ke dveřím našeho bytu. Plechovky jsme pečlivě skryli a poté jsme seděli a vstřebávali zážitky z riskantní akce, kterou jsme uskutečnili. A až v této chvíli jsme si začali poprvé uvědomovat možné následky naší akce. Mohl nás někdo vidět a poznat nás. Z očí jsme si vzájemně četli myšlenky s těmi nejhoršími scénáři. Jakmile jsme se trochu uklidnili, tak nás maminka zavolala na oběd.

Po jídle jsem se vydal se svými spolužáky ze základky ven. Procházeli jsme kolem kasáren a viděli jsme, jak se obyčejní jihlavští občané snaží domluvit rusky s vojáky, kteří zde pobývali. Podle toho, co jsme slyšeli, jsme došli k názoru, že ruština nebyla úplně jejich přednost. Bylo to docela vtipné. Už se pomaličku stmívalo, a tak jsem se rozloučil s kamarády a šel jsem domů. Doma jsem si sedl ke knížce, ale po pár minutách mě přemohla únava.

Myslel jsem si, že ruské tanky opustí naši zemi a vše se vrátí tak, jako tomu bylo na jaře tohoto roku. Po pár dnech povyk opadl. Byl jsem z toho zklamaný, ale jak už jsem řekl, nastoupil jsem na střední školu a najednou jsem měl spoustu jiných starostí.

Po rušném létu jsem nastoupil do prvního ročníku průmyslovky a musím říct, že to bylo úplně jiné než základní škola. Už jen v tom, že nás ve třídě bylo 36 kluků a žádná holka. Chvíli mi to připadalo divné, ale po pár dnech jsem si zvykl.

Během prvního ročníku jsme spáchali spoustu průšvihů. Začalo to tím, že jsme si pořídili velké vodní stříkačky a rádi jsme s nimi běhali po třídě a stříkali po sobě vodu. Hráli jsme si na vojáky, kteří po sobě střílí. Může to znít poněkud dětinsky, ale nás to strašně bavilo. Po pár dnech to bylo již na pořádku dne.

Při jedné takové klíčové bitvě, ve které jsem bojoval se svým kamarádem, se stal pěkný trapas. Jelikož jsem vyhrával na plné čáře a kamarád dostal pár pečlivě mířených zásahů, jsem mu uštědřil poslední ránu. On už si ale nechtěl dál máčet svoje oblečení, a proto vyběhl otevřenými dveřmi ven ze třídy. Ovšem to byl zrovna moment, kdy jsem po něm chtěl vystřelit naposledy. Zaregistroval jsem, že vyběhl ven, ale bylo moc pozdě, voda již letěla ke svému cíli, který zmizel. Naneštěstí si po chodbě zrovna vykračoval ředitel s inspektorem. A moje vodní střela skončila na drahém obleku pana inspektora.

Najednou mě polil pot, cítil jsem, jak mi dřevění nohy. Inspektor s ředitelem vešli do naší třídy, nechali nás tři hodiny po škole a zabavili nám naše vodní pistole. To byl konec naší vodní zábavy.

Abych shrnul podzim roku 1968. Musím říct, že to byly chvíle zklamání hlavně z politiky, o které po srpnu 1968 nikdo nemluvil. Na druhé straně jsem ale zažíval úžasné chvíle na průmyslovce, na které asi nikdy nezapomenu.

SRPEN 68 OČIMA MÝCH PRARODIČŮ

FILIP MAZURA

Můj dědeček často vzpomíná na své dětství i mládí a nám vnoučatům rád vypráví historky, které se tehdy přímo jemu či jeho kamarádům a známým udály. Babička už obrací oči v sloup, uslyší-li z dědečkových úst: „A to jsem Vám vyprávěl, jak...?“ My však dědovy vzpomínky vždy rádi vyslechneme. Někdy ho podezírám, že si občas i něco humorného přimyslí, aby historka vyzněla vtipněji, ale nevdá mi to, ba právě naopak.

Na osudný srpen roku 1968 však žádné veselé vzpomínky nemá a dodnes je na něm znát, že ho události spojené s invází armád Varšavské smlouvy velmi negativně zasáhly.

Jak víme, šedesátá léta minulého století byla obyvateli tehdejší Československé socialistické republiky vnímána po kruté předchozí dekádě jako blesk z čistého nebe. Toto období, které vyvrcholilo pražským jarem roku 1968, vzalo bohužel brzy za své. Invází vojsk Varšavské smlouvy v noci z 20. na 21. srpna byly veškeré naděje valné většiny občanů republiky na lepší zítřky rozprášeny. Mezi tyto občany patřili i moji prarodiče žijící v Chebu, měšťě nacházejícím se v nejzápadnější části naší republiky, v těsném sousedství tehdejšího západního Německa.

Probuzení mých prarodičů 21. srpna bylo doprovázeno hlášením rozhlasu nabádajícím občany k tichému odporu a vysvětlování okupačním vojákům, že u nás neprobíhá žádný státní převrat a aby se evakovali. Dědeček vzpomínal, že v Chebu se tehdy protestovalo, jak se dalo. Lidé rozvěšovali letáky, nápisy, otáčeli směrové cedule, aby tanky bloudily.

Náš děda vymyslel svůj vlastní plán protestu. Na nejvyšší komín ve městě vyvěsí československou a americkou vlajku! Se svým plánem se svěřil dvěma nejlepšími kamarádům a společně začali přemýšlet. „Jak to provedeme?“, „Dokážeme to?“ Hlavou jim létaly různé myšlenky, obavy, ale nakonec zvítězilo odhodlání a dokázali to! Děda měl v místní továrně, ve které se nacházel předmětný komín, známého vrátného. Ten mu zapůjčil klíč od střechy, ze které pak na komín v noci vylezl. Dědeček v mládí hodně sportoval, závodně dělal silniční cyklistiku a lehkou atletiku, konkrétně skok o tyči. Výšek se nebál, a tak bez problémů na komín vylezl. Ráno pak nad Chebem vlály jak československá, tak americká vlajka. O několik hodin později už nad komínem kroužila sovětská letadla.

Babička s dědou mi také vyprávěli, jak druhý den po okupaci nasedli na motocykl a objížděli různá místa, na kterých se usídlili vojáci Varšavské smlouvy. Snažili se s nimi diskutovat, že všechno, co se stalo, je jedna velká chyba, a že by se měli vrátit domů. Když dorazili k tanku, který stál u nedalekých Františkových Lázní, z úst mladého tankisty, který říkal cosi o kontrarevoluci a hospodářské krizi, bylo znát, že ani on sám neví, co se děje, a proč zde vůbec je, stejně jako valná většina ostatních vojáků, kteří sem byli povoláni.

Husí kůži mám také z toho, jak v souvislosti s okupací a dobou následující se mno-

ha lidem nepohodlným komunistickému režimu změnil život. Řada lidí byla odejta ze svých pracovních pozic a vzdělaní lidé končili v kotelnách či pekárnách. Podobně dopadla babiččina teta, která před rokem 1968 vyučovala na chebském gymnáziu a z politických důvodů skončila jako uvaděčka v chebském divadle. Dnes mi to připadá absurdní, ale taková prostě byla doba. Jsem moc rád, že dnes žijeme svobodně.

Ze vzpomínek mých prarodičů je znát, že stejně jako ostatním obyvatelům naší republiky jim začalo až postupně docházet, že okupační vojska nás jen tak neopustí. Zdaleka však v té době ještě netušili, že to bude trvat více jak dvacet let. Dodnes si kladou otázku, kam by směřoval vývoj naší republiky, kdyby k osudnému vpádu vojsk osudné srpnové noci nedošlo...

DVĚ RŮZNÉ DOBY

ANEB TEENAGEREM NAPŘÍČ GENERACEMI

TEREZA MICHÁLKOVÁ

V době, kdy byla babička v mém věku, to bylo určitě složitější, než to máme my teď. Když se nad tím zamýšlím, tak se vlastně většina věcí změnila.

Ve školách to sice vypadalo podobně, ale žáci neměli tolik pomůcek a učitelé k nim nebyli tak vstřícní jako jsou teď. Po škole, když přišli domů, nesedli k počítači, nýbrž šli pomáhat rodičům a jakmile rodiče už nepotřebovali pomocnou ruku, tak se šli učit.

Učení také nebylo tak obsáhlé jako je dnes a známkování i kázeň celkově byla přísnější. Děti ve školách tolik nezlobily a nedovolily by si odmlouvat paní učitelce nebo se s ní dokonce hádat. Měly k ní větší respekt, a to nejen k paním učitelkám ve škole, ale také k rodičům a dospělým celkově. To v dnešní době často chybí.

Moje babička je z pěti dětí, z toho má dva starší bratry a dvě mladší sestry. Oblečení dědila po bratrech, takže není divu, že nosila spíše kalhoty a šaty u ní byly spíše „vzácnější“. Kluci často nosili kalhoty s laclem nebo kšandy, a ne potřha-

né džíny, jak můžeme vidět dnes. Dívky nosily sukně nebo šaty a občas i nějakou tu čelenku či sponu do vlasů.

Celá ta doba byla taková „hravější“. Děti si více hrály venku a moc neřešily vzhled jako spíše povahu, a to se mi na tom období líbí. Dnešní generace totiž často i zbytečně odsuzuje jedince, kteří nemají značkové oblečení, nebo jsou nějakým způsobem jiní. Proto mi přijde, že doba, kdy byla babička v mém věku, byla krásnější a bezstarostnější.

Ovšem ne všichni to měli úplně lehké. Děti z chudších vrstev se tak dobře asi neměly. Nejlépe se prý měly ty rodiny, které prodávaly ovoce a zeleninu.

Co se Vánoce týče, děti dostávaly maximálně dva dárky a měly z toho ohromnou radost, ne jako dnes, kdy dítě dostane deset a více dárků, a ještě se vzteká. Nejčastěji dostávaly panenky, autíčka nebo vláčky.

Myslím, že se k sobě lidé chovali lépe a více si navzájem pomáhali. Určitě to bylo krásné období, na které bude babička nadále ráda vzpomínat.

Z BABIČČINA VYPRÁVĚNÍ

EVA NÁPRAVNÍKOVÁ

Narodila jsem se v rodině zedníka a dělnice roku 1945, po smrti svých dvou bratrů. Za dva roky po mém narození se narodil jako čtvrté dítě můj bratr Karel. Bydleli jsme v malém domku o dvou místnostech. Protože tady nebyla zavedená elektrika, svítili jsme petrolejovou lampou. Bylo v tom takové čarovné kouzlo, lampka blikala a kolem sebe vrhala blikotavé stíny.

Pamatuji si na své první Vánoce, to mně byly tři roky. Tatínek nastrojil stromček, ale na něm nebylo takových ozdob a kolekcí jako dnes. Maminka napekla perníčky, obalila do staniolu ořechy, tatínek navázal jablíčka a maminčinu zabalenou čokoládu ve staniolu. Také jsme balili bonbony do barevných papírků. Tatínek vystříhal krásně namalovaný betlém a slepil ho. Vánoční hvězdu naho-

ru na stromeček obalil do zlatého staniolu. Řetězy jsem pomáhala lepit z papíru i já. Byly to nádherné Vánoce, moc ráda na ně vzpomínám. Po štědrovečerní večeři, čočkové polévce, skromném bramborovém salátu a kapřích řízcích jsme šli ke stromečku zpívat koledy. Dárky byly skromné, ale od srdce. Dostala jsem panenku, kterou šila maminka, bratříčkův dárek se mi také líbil. Bylo to pěkně namalované vyřezávané autíčko. Po vesnici chodili pastýři s maškarou, z domků se k nim přidávali sousedé, chodili jsme po vesnici a zdravili jsme se s příbuznými a známými. Celé moje dětství jsem se na Vánoce moc těšila a těším se dodnes. Jsou to svátky klidu a míru, na které se sejdou všechny mé děti s vnoučaty.

Do školky jsem chodila moc ráda. Měla jsem ráda naši paní učitelku, která byla trpělivá, chápavá a spravedlivá. Ráda jsem poslouchala její pohádky a těšila se na procházky kolem vesnice. Učila nás poznávat přírodu, stromy, květiny a polní zvířátka, zajíce, koroptve, bažanty, ale i brouky a motýly.

Do první třídy jsem šla trošku se strachem, co mě tam čeká, který mě brzy opustil. Do naší třídy jsme chodili my prvňáčci a s námi čtvrtáci. V první třídě nás učil pan řídící Božek, byl drobný, ale respekt měl ohromný. Topilo se velkými kamny, starší kluci měli službu nosit uhlí. Bylo tam také velké umyvadlo, do kterého služba nosila vodu ze studny a kontrolovala každého, jestli má čisté ruce, uši a jestli nemá vši. Psali jsme pery, která jsme namáčeli do kalamáře, ten byl zapuštěn v lavici. Pan řídící doléval každý den do kalamářů inkoust.

Po vyučování jsem měla povinnost napsat úkoly, dojít králíkům na trávu, zalít rajčata na malé zahrádce za vesnicí. Pod zahrádkou tekł potok, tak jsem to měla pro vodu blízko. Mezi moje povinnosti patřilo také nakupování. Měsíčně rodiče dostávali lístky na potraviny, maso, mléko, cukr, bonbony a máslo. Nejvíce a nejraději jsem s dětmi, ale i sama chodila ven do přírody. Za vesnicí byla taková úžlabina, uprostřed tekł potůček, okolo něj rostly blatouchy a pomněnky, na stráních kvetl podběl a různé kvítí. Rostly tam vysoké topoly a různé křoví, a to bylo moje království. Říká se tomu dodnes Klének.

Od svých šesti let jsem chodila do Sokola, s rodiči a bratrem na fotbal, tatínek hrál, tak jsme chodili rádi. V létě jsme se koupali v Litavě, bylo tam vždy málo vody, proto jsme museli na splav. Jako všechny děti jsem navštěvovala náboženství a asi v osmi letech jsem byla u svatého přijímání. Později jsem moc ráda chodila do Pionýra.

Rané dětství pomalu odcházelo, více jsem se kamarádila s ostatními holkami i kluky. Měli jsme výbornou partu. Se všemi jsem prožívala úžasná dobrodružství. Výpravy na sněženky do hájku a vůbec do lesa, kam jsme chodili na houby, pozorovali přírodu a lesní zvířata. Přitom to od nás do lesa nebylo blízko. Bylo to asi hodinku a půl cesty. Také jsme se rádi strašili. A protože jsem od přírody nebojácná, všude jsem musela být první. Ráda jsem se sázela o malou čokoládu. To jsem se s kluky jednou vsadila, že půjdu večer na hřbitov a z kříže, který stál uprostřed, donesu kytku. Měsíc svítil jako rybí oko. Na hřbitovní zdi jsem si všimla nějakých stínů a pochopila jsem, že jsou to kluci, kteří mě chtějí postrašit. Nepovedlo se jim to. Začala jsem kvílet a naříkat a oni utekli. Druhý den jsem slavnostně dostala od kluků čokoládu a od děvčat čestný řád pro nebojácné holky. Kluci se styděli, ale přiznali, že měli strach. Chodili jsme také za vesnici do remízku, kde byl vykopaný kryt, když se lidé z vesnice chtěli na konci války schovat před nálety. Dalo to hodně práce, dát to trochu dohromady. Dlouho jsme si kryt ale neužili. Uviděl nás jeden myslivec a doma bylo kázání a asi nějaká ta facka přiletěla. Ale poslechli jsme a už tam nechodili.

Bavilo mě čtení a moc ráda jsem chodila do knihovny, a protože přes den toho času a klidu moc nebylo, četla jsem večer, ale svítit jsem nemohla, tak jsem si svítila baterkou pod peřinou. Také jsem ráda večer poslouchala rádio a nejvíce mě bavily rozhlasové hry a pohádky.

Měli jsme psa, vlčáka Arga. Byl to můj velký kamarád. V létě jsem spávala při otevřeném okně. Jednou jsem měla sen o huňatém medvědovi. Strnula jsem jako socha, než mě něco začalo olizovat. On to byl Argo. Oknem se dostal do světnice a lehl si ke mně. Protože mám ráda zvířátka, tak jsem si domů přinesla ježka. Jaké bylo velké překvapení, když jsem ráno v bedýnce našla malé ježky. Odnese jsem to nadělení do zahrady, víc už jsem je neviděla.

U nás na vesnici hrávali v zimě ochotníci divadlo, kde jsem si také zahrála v Paličově dceři malou Rozárku, ale protože se mi zdálo, že mám málo textu, tak jsem rovnou odříkala i roli malé sestřičky. Hrávali jsme také staré divadelní hry, ve kterých jsem si už moc nezahrála. Ale hrávala jsem i v loutkovém divadle. Představení se hrálo v neděli pro děti. Tam už jsem si zahrála hodně rolí.

Ale léta šla neúprosně dál, a já nastoupila do měšťanky, jedenáctiletky ve Slavkově u Brna. Protože mě učení bavilo, chodila jsem tam ráda. Do školy jsem jezdila

autobusem, pokud jel. Když nejel a on nejezdil často, chodila jsem okolo řeky Litavy po hrázi pět kilometrů pěšky. Byla to pro mě radost, byla jsem zase v přírodě, kterou jsem měla a stále mám moc ráda. Ve škole jsem chodila do dramatického kroužku a znovu hrála v loutkovém divadle. Protože jsem ráda zpívala, chodila jsem i do pěveckého kroužku. Soutěžili jsme mezi pěveckými sbory z různých škol a šlo nám to dobře, někdy jsme i vyhráli. Také jsem byla v recitačním kroužku, básničky jsem měla a mám dodnes hodně ráda. Získala jsem i pár diplomů, které mě moc potěšily. Ve škole jsem měla ráda český jazyk, zeměpis, dějepis, tělocvik a ruštinu. Rodiče byli se mnou spokojeni a hodně mě podporovali. Protože byla zavedena nepovinná devátá třída a já měla školu ráda, tak jsem se s povolením rodičů přihlásila a dodnes toho nelituji. Tím skončila etapa mého dětství a dospívání. Přestože jsem vyrůstala v chudých poměrech, měla jsem moc krásné dětství.

Svým čtyřem dětem a pěti vnukům jsem často své příběhy vyprávěla. Vedla jsem je k tomu, aby měli rádi přírodu, chovali se k ní s úctou a láskou, tak jako ke všem lidem. To jsou ve zkratce vzpomínky na mé dětství a mládí, které jsem předala svým dětem, vnukům a vnučkám.

ZÁCHRANA KOSŮ

MARKÉTA ŠIMEČKOVÁ

Bylo horké léto a děda se rozhodl, že si vyjde na zahradu. Vyšel ven a zjistil, že dneska nějak nezpívají kosi.

„Co se děje?“ udivil se. Věděl, že doma máme tři hnízda kosů. První je na smrku úplně vzadu. Bylo velké a bylo složeno z větvíček, které hledali matka kosice i tatínek kos. Tento rok se jim narodili dva mladí kosi. Když tam děda došel, zjistil, že je všechno v pořádku.

Druhé hnízdo bylo postavené na jedli, která stála mezi dvěma cestičkami. Těmto kosům se letos nenarodilo žádné mládě.

„Kde všichni jsou?“ zeptal se děda. Nikdo nebyl v hnízdě ani na krmítku. Na jejich oblíbeném místě na střeše také nikdo nebyl.

„Kde můžou být?“ zeptal se děda.

„Možná si jenom udělali výlet. Neměj strach, oni se najdou,“ utěšovala jej babička.

Děda se otočil a zjistil, že kosi jsou u sousedů na zahradě a hledají žížaly.

„To se mi ulevilo! Už jsem myslel, že se ztratili.“

„Ty hned děláš ukvapené závěry!“

„Ale pořád neslyším zpěv!“ Děda se otočil a zamířil k poslednímu hnízdu. Hnízdo bylo u cestičky, která vedla kolem rybníčku. Tento strom byl už hodně starý, ale pořád plodil ovoce. Toto hnízdo bylo největší ze všech, protože v něm bylo pět kosů. Mamince s tatínkem se narodily tři děti. Děda se najednou lekl.

„Kde je maminka? Děti nemůžou být samy v hnízdě!“

„Asi jenom někam poodletěla, hned se vrátí.“

Děda s babičkou čekali do večera. Maminka nepřiletěla. Následující den vzali babička s dědečkem ptáčata k sobě.

„Ale co jim budeme dávat jíst?“

„Nevím, můžu se zkusit podívat do knížky.“

Babička se podívala do atlasu ptáků, kde bylo napsáno, že kosům chutnají žížaly, housenky, brouci, ale také semínka a jablka.

„Zítra zajedu do obchodu a koupím jim červy.“

Další den měli ptáčci červíky a přežili. Když vyrostli, tak se babička s dědou rozhodli, že ptáčky už nebudou krmit.

Na konci léta jsme je už viděli, jak sedí na větvi a jsou spokojení.

VYPRÁVĚJI VYPRÁVÍM...

MICHAL ŠVEJDA

Zásadní rozdíl mezi generací mých rodičů a generací mojí je v politických poměrech, které se projevovaly i v běžném životě. Protože moji rodiče v dětství mohli cestovat jen po Čechách nebo socialistických státech, stavěli si lidé často chaty nebo si opravovali staré chalupy. Tam trávili víkendy. Výhodou bylo, že rodiče byli více s dětmi, děti se naučily mnohým dovednostem, jako například štrpát dříví, hrabat listí... Často se děti musely zabavit samy. Neměly tolik kroužků. Také neměly tak skvělé sportovní vybavení jako dnes.

V obchodech nebyl tak velký výběr zboží. Máma vzpomíná, jak chodila s dědečkem stát frontu na maso, banány, hrnečky či šicí stroj. Mezi dětmi tak ale také nebyly velké rozdíly v oblékání. Značkové oblečení neměl skoro nikdo. Zboží ze západních zemí se dalo koupit pouze v Tuzexu za bony a ty se jen těžko sháněly. Počítače ani mobily děti neznaly. Hudbu si pouštěly z magnetofonových pásek a gramofonových desek. Televize měla pouze dva programy a nebylo zvykem ji tak často zapínat. Na školní výlety i lyžařský výcvik přesto jezdily všechny děti. Většina také jezdila v létě na pionýrské tábory.

Máma strávila dětství v Kutné Hoře a otec v Praze.

Moje babička a děda z mamčině strany žijí v Kutné Hoře i nyní. Děda však své dětství prožil v malé vesničce Kozašice nedaleko Přelouče. Měl ještě dva bratry. Hospodařili na malém statku. Děda studoval průmyslovou školu v Kutné Hoře a tam se také poznal s babičkou. Téměř celý život pracoval v ČKD a babička pracovala čtyřicet let jako paní učitelka na základní škole. Má dvě sestry. Její tatínek byl pánský krejčí a babička zůstala v domácnosti.

Babička a děda z tátovy strany se oba narodili v Praze, kde také doposud žijí. Babička i děda mají oba ještě sestru. Babička vystudovala přírodovědeckou fakultu a potom pracovala jako středoškolská profesorka. Děda vystudoval matematicko-fyzikální fakultu a pracoval jako matematik, fyzik a programátor.

Líbilo se mi, že moji rodiče i prarodiče na své dětství vzpomínají rádi.

CENA IVONY BŘEZINOVÉ

**VÍTĚZNÉ PRÁCE V KATEGORII
15-18 LET**

MŮJ PRADĚDA GENERÁL GAL

ZORAN FIALA

Ještě před tím, než Vám začnu vyprávět tento příběh, chtěl bych podotknout, že osud mého pradědečka je přesnou ukázkou toho, jak byla z počátku vznešená komunistická myšlenka realizována, mého pradědečka stála dokonce život.

Můj praděda Vladimír „Senjko“ Čopić byl narozen 8. března roku 1891 v chorvatském městě Senj s malým počtem obyvatel. Pocházel z chudé rodiny a měl mnoho sourozenců. Vždy se snažil doplňovat své vzdělání, chodil do gymnázia v Senji a odtamtud i narukoval. Před tím, než nastoupil na povinnou vojenskou službu, spolupracoval s Josipem Brozem Titem na mnoha společných projektech, mimo jiné i na chorvatsko-ruském slovníku. Josip Broz Tito se za několik desítek let stal nejmocnějším mužem v celé Jugoslávii, roku 1953 se stal dokonce prezidentem Socialistické federativní republiky Jugoslávie, osud mého pradědy byl však zcela odlišný.

Pradědeček se velmi zajímal o dění v Rusku. Sám dokonce bojoval v rakousko-uherské armádě a poté, co Rakousko-Uhersko vyhlásilo Rusku válku, se také zapojil do 1. světové války a odešel z Chorvatska bojovat proti Rusku. Během bojů se však dostal do zajetí, které velmi ovlivnilo způsob jeho vnímání světa, sociální myšlenky mu začaly být velice blízké. V zajetí zůstal až do vypuknutí Velké říjnové revoluce, s revolucionáři vnitřně sympatizoval. Jak bylo pro mého pradědečka typické, od myšlenek přešel k činům, začal tak organizovat srbské a chorvatské vojáky zajaté v Rusku k boji za sovětskou vládu. Sám pak navázal spolupráci s mezinárodním komunistickým hnutím (Kominternou), která se rozhodla pradědečkovy schopnosti a dovednosti patřičně využít.

Poté, co skončila 1. světová válka, byl praděda vyslán Kominternou do Jugoslávie za účelem založení Komunistické strany Jugoslávie. Kvůli této činnosti na něj byl však uvalen mezinárodní zatykač a hrozil mu trest smrti. Nakonec se rozhodl opustit Jugoslávii a utéct zpět do SSSR. V SSSR působil jako vyslanec Kominterny, velení Kominterny jej tajně poslalo na misi do Prahy. V Praze bydlel na Letné v hotelu Belvedere, právě zde se seznámil s mladou dívkou Soňou (mou prababičkou), která pracovala v sekretariátu Komunistické Strany Československa. Soňa

sdílela s pradědečkem nadšení pro myšlenky komunismu.

Společně odcestovali do SSSR. Když dorazili do Moskvy, byli ubytováni v hotelu Metropol, v sídle všech tehdejších zahraničních komunistů. Následně se v Moskvě vzali a po nějaké době se jim narodil syn Zoran (můj děda, muž, po kterém nesu také já své jméno). Společný rodinný život v SSSR však netrval dlouho. Ještě předtím, než byl vyslán do Španělska, naposledy strávil se svou manželkou Soňou, s její sestrou Jiřinou a s malým synem Zoranem dovolenou ve svém rodišti chorvatském městečku Senji, o kterém již byla řeč. Zajímavé je, že sestra mojí prababičky Jiřina byla za druhé světové války odvečena do koncentračního tábora v Ravensbrücku, kde se také dožila konce této hrůzné války.

Nyní však již zpět k mému pradědečkovi. V roce 1936 jej poslala Kominternu do Španělska, kde právě probíhala španělská občanská válka. Můj pradědeček se opět velmi rychle vypracoval a byl jmenován velitelem 15. interbrigády s názvem Brigáda Abrahama Lincolna a vojáci mu přezdívali generál „Gal“. Tuto válku interbrigáda nakonec roku 1938 prohrála, právě tento rok byl pro mého pradědečka zcela klíčovým a osudným. Velitelé interbrigády se snažili ze Španělska utéct. Velká část velitelů emigrovala do Francie, můj praděda se však rozhodl uposlechnout rozkaz z Moskvy, který mu přikazoval dostavit se na setkání s Josifem Vissarionovičem Stalinem. Toto rozhodnutí se stalo pro mého pradědu zcela osudným. Dne 19. dubna roku 1939 se dostavil do Moskvy, kde byl internován a později popraven na příkaz vojenského soudu.

Když se dozvěděla moje prababička, že její manžel byl popraven, vydala se do Moskvy zjistit informace o jeho smrti. Dostala se až k nejvyššímu vojenskému soudu, kde se pokoušela získat bližší informace o popravě svého manžela. Nic klíčového k osvětlení mužovy smrti však nezjistila. Požádala tedy alespoň soud o vrácení jeho osobních věcí a bylo jí sděleno, že veškeré jeho věci byly zlikvidovány zároveň s tělem. Tady končí příběh mého pradědečka, generála Gala. Jeho jméno však rezonovalo ve společnosti ještě dlouho po jeho smrti.

Můj praděda se například dobře znal mimo jiné i s Ernestem Hemingwayem nebo s Erichem M. Remarquem. Hemingway působil ve španělské občanské válce jako válečný zpravodaj. Ernest Hemingway a Erich Maria Remarque poté zmínili mého pradědu ve svých knihách. Vladimír Čopić má doposud svůj pomník se sochou ve městě Senj, kde se narodil a vyrůstal.

Životní cestu mého pradědy jsem skládal dohromady jako mozaiku vzpomínek celé mé rodiny. Jeho osud je důkazem, jak malé dějiny člověka jdou ruku v ruce s dějinami velkými, zemí a národů.

TAJEMSTVÍ STARÉ KNIHY

NIKOL JANÍKOVÁ

Každá rodina by si příběhy měla předávat z generace na generaci, tak jako to dělávali naši předci. Předávali si jejich zážitky nejen ústně, ale i písemně. Já se snažila k příběhům dopátrat neobvyklou cestou.

Byl večer, ležela jsem na své posteli a četla knihu o dívce, které rodiče zemřeli při autohavárii, když jí bylo 5 let. Po tomto otřesném zážitku ji opatrovala babička, která jí nikdy neřekla, co se doopravdy v jejich rodině odehrálo. Na chvíli jsem přestala se čtením a zamyslela se: „Co prožívali moji prarodiče, když byli mladí? Viděli svět stejnýma očima, jako hrdinka knihy, anebo snad jako já?“ V hlavě jsem měla více otázek než odpovědí. Zvedla jsem se z postele a chtěla jsem se jít zeptat své maminky, aby mi řekla více o mládí mých prarodičů. Nebyla ale zrovna doma. Nevěděla jsem, co mám dělat, abych otázku nezapomněla do té doby, než se vrátí. Vzpomněla jsem si na jedno z mamčiných vyprávění o starých denících, které leží zahrabané někde na půdě, napadlo mě, že i tam bych mohla najít odpovědi na spoustu otázek.

Vyběhla jsem po točitých vrzavých schodech nahoru, otevřela dveře a ocitla se na půdě. „Ale ne,“ oddychla jsem si, nikdy jsem se necítila více rozrušená. Pro nás děti byla půda vždy tajemným místem, byla tak velká a přeplněná, že jsme si tu jako malí mohli hrát na schovávanou a měli jsme jistotu, že nás nikdo nenajde. Jenže nyní se to vůbec nehodilo. Došla jsem k velké skříni, ve které byla spousta fascinujících knih. Brala jsem jednu podruhé a zkoušela najít nějakou, ve které by byly zápisky mých prarodičů, anebo i starších generací. Zdálo

se mi, že jsem snad našla všechny knihy, mimo té jediné, kterou hledám. Zavřela jsem oči a v tu chvíli mě napadlo místo, kde by se tato kniha se zápisky mohla skrývat. Babička mi vždy říkala: „Když ti bude nejhůře, podívej se do nejspodnější poličky.“ Učinila jsem tak a opravdu po dlouhé době jsem objevila, co jsem hledala.

Představte si, že přijdete na okouzující místo, na kterém jste nikdy předtím nebyli. Přesně takové pocity jsem zažívala, když jsem našla starý zaprášený deník. Posadila jsem se, opřela se o zeď a otevřela jsem ho a začala v něm číst.

Hned na 1. straně bylo napsáno:

Milý deníčku,

jmenuji se Maruška a je mi 10 let. Chtěla jsem si Tě založit již dávno, abych své poznámky nemusela psát na všelijaké papíry, ale bohužel mi maminka nechtěla žádný deníček koupit. Ale zpátky o tom, kdo vůbec jsem. Mám sestru a 2 bratry. Všichni jsou starší než já. Moji rodiče jsou moc hodní. Máme velký dům a za domem obrovskou zahradu, na které máme malá políčka a spoustu stromů, také tam máme králíky a slepičky. Nikdo z mých sourozenců nerozumí tomu, co prožívám. Doufám, že alespoň Ty budeš chápat mé pocity a nezhodíš je za sebe, jako ostatní.

Nalistovala jsem o pár stránek dál:

25. dubna 1963

Drahý Deníčku,

Dnes jsme byli s rodinou na procházce okolo lesa Loupežníka. Vše probíhalo poklidně, smáli jsme se, hráli s bratry a sestrou na honěnou a říkali si různé slovní hříčky. Zhruba v polovině cesty bratři oznámili, že se mají v plánu odstěhovat do zahraničí. Beru to stále jako vtip, protože si nedovedu představit život bez nich. I přes jejich neustálé narážky na mě, by mi chyběli. Víím, že by tu zůstala sestra a naši rodiče, ale už by tu nebylo tolik zábavy jako předtím. Také si myslím, že by truchlila i maminka, má je též oba moc ráda. V průběhu dní Ti dodám další informace.

Zatím se měj, Tvoje Maruška

Po přečtení této zprávy jsem měla chuť pokračovat dále, abych zjistila, jak to nakonec s jejími bratry dopadlo. Věděla jsem, že se odstěhovali do zahraničí a babič-

ka se kvůli nim nemohla dostat na vysokou školu, ale zajímalo mě, jak se za tvrdého režimu, který v českých zemích dříve panoval, dostali za hranice.

1. května 1963

Deníčku, jsem smutná. Řekni mi, že to, co se dnes stalo, není pravda. Bratři si již začali balit věci do cestovních kufrů, aby se mohli vydat na svou cestu a mě se sestrou a rodiči zde nechat, ať nás klidně i ti zlí zabijí. Sobci! Tohle si doopravdy nezasloužíme. Maminka je vždy milovala, nejvíc na světě a oni se jí takto odvděčí. Já, ani má sestra bychom jí to neudělaly. Udělám cokoliiv proto, aby nechodili pryč. Jen potřebuji někoho, kdo by mi pomohl. Jenže kdo? Ve škole se se mnou nikdo přes mé špinavé rozedřené oblečení nebaví a pochybuji, že by mou nejlepší kamarádku poslechli. Nechám si to ještě uležet v hlavě a třeba dostanu lepší nápad.

Nemohla jsem již zadržet slzy. Ale i přesto jsem pokračovala dále:

5. května 1963

Opravdu odjeli. Včera večer se s námi loučili s tím, že přes noc se budou snažit odjet, aby je nikdo neviděl. Snad se jim na jejich cestě nic nestane a nám tady také ne. Loučení s nimi, bylo velmi dojemné. Všichni jsme se objímali, pusinkovali a brečeli, protože to mohlo být naposledy, kdy bratry vidíme. Momentálně jsou bratři někde na cestě. Jak se asi musí cítit? A kde se chtějí usadit? Nechytl už je někdo? Koluje mi v hlavě nespočet otázek. Již musím jít pomoci s úklidem.

Deníčku, zatím ahoj.

Ještě chvíli jsem pročetla další zápisy a nevěděla, jak zastavit brek. Netušila jsem, že i skoro po šedesáti letech může taková věc na chvíli oživnout a rozproudit v těle tolik emocí.

Zkuste se i vy na chvíli pozastavit a popřemýšlet, jestli i někde ve Vašem domě nejsou staré zápisky, které by stály za přečtení. Často v nich naleznete něco, co vás nadchne a váš život bude mít najednou jiný smysl.

HALT!

NOEMI JEŽKOVÁ

Probudil jsem se na své posteli a přemýšlel, kolik je hodin. Něco po sedmé? Zás mi utekly Události! Pohled mi zabloudil na prosklené dveře od dvorku, kudy přicházely poslední zbytky slunečního svitu. Bydlím na nádherném místě. A hlavně bezpečném. Ze snění mě něco vyrušilo. Někdo zaklepal.

„Kdo je?“ špitl jsem polohlasně.

„Ahoj, můžu dál?“ vykoukla na mne má nejstarší pravnučka. Žije spolu s nejbližší rodinou nahoře, v podkroví. Máme velký společný dům a sblížuje nás to víc než kdy dřív.

„Jistěže ano,“ mrkl jsem na ni.

Minulé léto jsem jí pomáhal s německým jazykem. Vždyť mi také jeho znalost zachránila život. Ale o tom až později. Chodí na gymnázium, na kterém je ráda, ale přesto si nemálo stěžuje na obtížnost učiva. Za minulého režimu by jí to nebylo umožněno, měla by si svého studia více vážít. „Tak jak se máš, dědo?“ tázala se mě stejně jako obvykle a já jí na oplátku klasicky odvětil, že jako kníže. Zasmála se.

Dnes to bylo ale jiné. Nechtěla mluvit, ale poslouchat. Dojalo mne to, protože přesně tak tu sedávaly mé děti, vnoučata a nyní i ona. Vybral jsem příběh, jenž se udál velmi dávno, asi osm a šedesát let zpátky, když mi bylo přes dvacet. Tu dobu vidím živě před očima. Jako bych tam znovu byl. Na konci té hrozné války proti Němcům.

„Adolfé!“ volá na mne běžící známá. To jméno ve mně vyvolává strach a zlobu, ale to dnes asi v každém.

„Co se stalo?“ chytám ji okolo ramen a sleduji proudy slz stékající jí po tváři. Začíná se klepat. Pro všechno na světě, ať už něco řekne.

„Vlastík... Musíme do nemocnice!“ pláče ještě víc.

„Cože?“ vyděsil jsem se. „Co ten kluk zase provedl?“

„Tloukl kladivem do něčeho kovového a něco mu z toho vlítlo do oka! Prosím, pomoz mi s ním!“ žádá mne.

„Já bych rád, ale vy víte, že se dnes do Brna nedostaneme,“ váhám, ale při pohledu na její panický výraz mi došlo, že nemám na vybranou. Ne, samotné je ur-

čítě nepustím. Podpírajíce oslabenou paní Španielovou běžíme k malému domku na okraji vesnice, kde bydleli.

Otevírám dveře do jediné místnosti, která se v příbytku nachází, a shledávám malého Vlastíka, jak se krčí v temném rohu a mokkými kapesníky chladí pravé oko.

„Vidíš na něj?“ ptám se mezitím, co ho stavím na nohy. Osmiletý klučina v křeči vrtí hlavou na znamení, že ne. Paní Španielová si balí tašku, mezitím co s Vlastíkem opouštíme dům. Nádraží je poměrně daleko, ale to nebude žádná překážka ve srovnání s tím, jak komplikované bude dnes sehnat lékaře.

Po obtížné cestě dorážíme na chátrající nástupiště. Se zděšením zjišťuji, že civilní vlaky vůbec nejezdí a musíme vojenským transportem. V mém bezprostředně blízkém okolí se prochází několik opilých německých ozbrojených jednotek. Hulákají různá vyzývavá hesla a provokativně pískají. Můj soused se mě pokouší zastavit: „Mladý pane, tam bych být vámi nechodil. Oni vás zastřelí!“

Při pohledu na oslabeného Vlastu sklesle odpovídám: „Musí do nemocnice. Tohle nepočká.“ Muž přistupuje k Vlastíkovi a poplácává jej po rameni. V jeho očích vidím, že má o nás strach. Není vhodná doba na cestování dopravními prostředky. Potřeše rukou stále brečící známé a loučí se: „Mnoho štěstí.“

Nevím, co to do toho kluka vjelo, ale zdravým okem zvědavě pokukuje po dvojici hádajících se vojáků. Rychle ho popoženu vpřed. Snad ho nikdo neviděl. Se značnou dávkou sebezapření nastupuji do německého transportu. Cítím, jak mi tvář stažená zlostí rudne. Nechci vyvolat žádný konflikt, i když bych těmhle opilcům nejráději jednu vrazil.

Po chvílce strávené uvnitř páchnoucího vlaku se můj hrdinský přístup začíná vytrácet. Do mého nitra pronikají nejistoty. Co tu vlastně dělám? Vždyť mě můžou zabít! To Vlastu nikdo nehlídal? Pochybnosti se začínají čím dál tím víc zarývat do mého myšlení. Bojuji sám se sebou, vím, že jsem se zachoval správně. Ale co když je tohle moje poslední cesta vlakem? Ještě je čas odejít. Ne, právě teď mě paní Španielová potřebuje a já tu pro ni zůstanu.

Vlak se rozjíždí a já jsem odsouzen poslouchat přípitky střídající ostré hádky. Mezi vagony se roznáší ponurá atmosféra, neboť frustrovaní Němci podrážděně očekávají konec prohrané války. Hlavně žádný oční kontakt. Těsně před Brnem se stalo to, čeho jsem se obával. Nálety.

Okamžitě dostávám Vlastíka i s jeho maminkou ven a běžíme do nejbližšího

sklepa. Všude nastává hrozný chaos. Oba dva zase brečí. Pláč vídávám poslední dobou všude. Z jedné strany jeho matka, z druhé já a nad námi bomby a letadla. Šílené. Skrýváme v bezpečí. Sklep nás všechny tři našťěstí ochránil a my můžeme pokračovat dál.

Konečně dorážíme do brněnské nemocnice, odkud se nás nějaký doktor snaží vyhnat:

„Co tu ještě pohledáváte? Jděte se schovat!“

„Pohlédněte na mého syna, pane. Musíte mu pomoci!“ prosí paní Španielová.

„Madam,“ prohrábne si doktor své šedivé vlasy, „všichni pacienti jsou evakuováni. Tady se to zavírá. Co se vám přihodilo?“

„Něco mu vlítlo do oka,“ to už pláču téměř i já, „asi potřebuje operaci, táhneme ho sem několik kilometrů, jen abyste mu pomohli.“

Muž se netrpělivě kouše do rtu, a nakonec nás vhání do vyprázdněné nemocnice. Vlastíka vede rovnou na operační sál, zatímco já utěšuji jeho maminku ve staré čekárně.

„Já vím, že je pozdě, už se nezachrání,“ škytá paní Španielová.

„Kdo?“ znejistím.

„To oko, přeci,“ vyndává si látkový kapesník, „už na něj nikdy neuvidí. Je to má vina.“

„To zajisté není,“ lžu, jelikož na to, že byl Vlasta nedostatečně hlídán, jsem před chvílkou myslel. „Řádně ho ošetří, jsou to odborníci.“

„Adolfe, děkuji ti, že tu s námi jsi,“ řekne.

„Vy víte, že mi na Vlastovi záleží.“

„Vzhlíží k tobě. Jsi správný kluk a nikdy s tebou není nuda, říkává.“ Vysmrká se.

„To je milé.“ Dostávám se do rozpaků.

Čekáme už dlouho a já jsem netrpělivostí jako na jehlách. Jen ať se to povede, prosím. Po pár minutách přichází doktor se smutnou zprávou:

„Zárok se nepodařil, je mi to moc líto.“

Z jeho slov mě bodlo u srdce.

„Udělali jste, co se dalo,“ paní Španielová objímá svého syna v pevném stisku.

„Dovedte ho domů, potřebuje si odpočinout,“ praví lékař.

Bez dalších komentářů opouštíme nemocnici. Domů musíme pěšky, německé transporty naším směrem nejedí. Cesta zpět je stokrát horší než cesta sem. Nej-

dříve si toho všímám na Vlastíkových pažích, které svírám, ale když přiložím ruku na jeho upocené čelo, zjistím, že se nemýlím, má horečku.

V Židlochovicích musíme zdolat most vedoucí přes Svratku. Vzдорujeme proudy dobytka, vozidel a Němců mířících opačným směrem. Vlasta není schopný pokračovat po svých, a tak se o něj s jeho maminkou postupně střídáme.

Už je pěkná tma a začíná přituhovat. Volím cestu okolo řeky. Nesu vyčerpaného kloučka na zádech, když tu za křovím vyskočí vojáci. „Halt! (Stát!)“ křičí jeden. Krev mi tuhne v žilách při pohledu na jeho nabitou zbraň. Míří na mě. Co mám dělat? Utéct nemůžu. Vzдорovat také ne. Na svém ramenu cítím bušící Vlastíkovy srdíčko. Ne! Jemu nikdo neublíží. Sbíráím veškerou odvahu a pravím: „Wir gehen aus dem Krankenhaus mit einem kranken Kind. (Jdeme z nemocnice s nemocným dítětem.)“

Nastává hrobové ticho. Ztěžka polknu. Stane se něco, co bych nečekal. Voják mávne rukou, ať jdeme pryč. Myslí to vážně? Neublíží nám? Nezbývá než důvěřovat. Rozcháším se po svých zpuchýřovaných chodidlech a pokračuji tak rychle, jak jen to jde. Neohlížím se. Ztěžka popadám dech a musím se na chvíli zastavit. Dostávám halucinace, myslím si, že Boží muka vedle u cesty jsou nějaké strašidlo. Každým dalším krokem cítím sílící strach a nejistotu. Co když nás dál sledují? Bojím se i dýchat.

Strhaní přicházíme k nám na vesnici. Loučím se s Vlastíkem i paní Španielovou, kteří se ukrývají do bezpečí sklepa. Později poznávám, že stejně učinili všichni spoluobčané. I já je následuji. Stále se mi třesou dlaně a záda skoro necítím. Padám do nevyslovitelného pláče. Nahlas děkuji Bohu, že jsem dnešní den přežil a že ochránil mne i Vlastíka.

MÁM TĚ RÁDA, BRÁŠKO

ADÉLA KRÁTKÁ

Začalo to v srpnu 1968. V ten den se začaly dít velmi divné věci. Nejen se mnou, ale i s mým okolím. Bylo mi v tu dobu jedenáct let. Nechápala jsem nic. Nerozuměla jsem ničemu. Hlavně tobě ne, bráško. Vracel ses domů vždycky pozdě a vždycky se dělo to samé. Řev, rány, pláč. Nedokázala jsem pochopit, proč tě náš tatínek tak nesnášel. Proč tě bil? Teď už vím, proč to bylo, protože jsi byl jiný.

Je horký den, skoro konec prázdnin. Děti jsou venku a hrají si. Jen já ven opět jít nemůžu kvůli mé časté horečce. Celý den ležím v knížkách. Je to vlastně to jediné, co můžu dělat, na ostatní věci jsem příliš slabá. K večeru se ozve konečně to očekávané vrznutí dveří, co oznamuje příchod tatínka a brášky. Od smrti maminky musí oba pracovat do noci. Seskočím z postele a rozeběhnu se je přivítat. Ve dveřích však stojí jen tatínek. „Tati? Kde je bráška?“ povím zklamaně. „To ještě nepřišel?“ zamračil se tatínek. „Kdo ví, s kým se to zase tahá!“ křikne tak, že leknutím nadskočím. „Tati? Dáme si večerí spolu?“ podívám se na něj s nadějí v očích. „Dej mi pokoj,“ pronesu větu, co mi je už moc dobře známá. Jen smutně kývnu a odejdu do svého pokoje. Počkám alespoň na brášku.

...Malá Lucy utíkala, sotva jí dech stačil. Doháněl ji. Neměla se kam schovat. Temná postava se k ní blížila čím dál víc. Snažila se volat o pomoc, ale nedokázala vydat ani hlásku. Najednou na svém rameni ucítila chladnou slizkou ruku, která ji prudkým trhnutím zastavila. Lucy nemohla uvěřit svým očím, co právě spatřila...

Ze čtení mě vyruší rozléhající se rána tisícího se skla o podlahu. Následuje řev. Bráška přišel domů. Rychle zavřu knížku a jako vždy po špičkách dojdu ke dveřím pokojíčku a poslouchám, co říkají. Jako vždy jim vůbec nerozumím. Najednou řev ztichne. Začínají se ozývat vzlyky a rychlé kroky k bráškově pokoji. V tu chvíli vyběhnu a vrhnu se mu kolem pasu. „Bráško, neplač! Já jsem pořád s tebou, víš? Tak nemusíš plakat, já tě ochráním!“ začnu tiše vzlykat. Vtom bráška přestane brečet, vezme mě do náruče a odnese tiše do svého pokoje, kde si mě posadí na klín a obejmě mě. „Neplakej andítku,“ začne mě příjemně hladit po mých tmavých vláskách. Vzpatatuji se a trošku se odtáhnou z bráškovy objetí, abych si ho prohlédla. Tělo má pokryté modřinami a oči zarudlé od pláče. „Bráško, proč tě tatínek tak nenávi-

dí?“ vypadne ze mě otázka, na kterou jsem se ho ptala už mockrát. „Jsem jen trošku jiný, princezno. Neměj starosti,“ usměje se na mě tím svým překrásným úsměvem, co mívala i maminka. „Večeřela jsi?“ zavrtím hlavou. „Chtěla jsem počkat na tebe,“ usměje se na mě a vytáhne z batohu dva makové koláče. „Kdes je vzal?“ radostí zavýsknu a rychle se do jednoho zakousnu. „Jsem jen šikovný,“ usměje se a pustí se do toho svého. Najednou se mi zamotá hlava a já padám k zemi. Bráška mě zachytí a ihned položí na postel. „Vždyť celá hoříš!“ podívá se na mě starostlivě s rukou na mém čele. „Bráško... Já chtěla jít ven zítra,“ zamumlám a snažím se držet oči otevřené. „V tomhle stavu tě nikam nepustím,“ řekne rozhodně a na chvíli někam odejde. Vylekaně se zvednu, ale to už se vrací s hadrem, miskou a sklenicí. Obě jsou naplněné vodou. Sklenici mi podá a já se napiji. „Bráško, chtěla bych zítra ven, prosím, tak dlouho jsem nikde nebyla.“ „To proto, že se tvůj stav pořád jenom zhoršuje. Zvracela jsi dneska?“ pohládí mě po vlasech. „Jen jednou. Bráško, prosím, jen na chvíli,“ začnu zoufale naléhat. „No dobrá. Zítra do práce půjdu trochu později a vezmu tě na menší procházku po náměstí, bereš?“ usměje se na mě. Koutky úst se mi hned protáhnou do širokého úsměvu a souhlasně zakývám hlavou. „Děkuju ti. A nebude se tatínek zlobit, když půjdeš pozdě do práce?“ „Když to zjistí, tak bude. Ale to nějak zvládnou, neměj strach,“ usměje se, vezme hadr, který navlhčí v misce a pokyne mi, ať si lehnu. „A bráško? Jak jsi jiný?“ S klidem mi položí hadr na hlavu a povzdechne si. „Asi se tomu nevyhnu, co?“ usměje se. „Víš, každý se jednou zamiluje. Každý si najde jednu druhou polovičku. Jako si náš tatínek tehdy našel maminku. Jenomže, existují i lidé, kteří jsou trošku jiní. Mají zálibení v jiných lidech, než v které to příroda původně nastavila. Ale přesto, že to někteří tvrdí, to není nemoc. Nedá se to léčit. Ale lidé tohle nedokážou respektovat,“ podívá se na mě s bolestí v očích. „Bráško, já jsem vždycky s tebou! Nikdy tě neopustím a budu stát vždy při tobě, jako ty při mně, ano? Nemusíš se bát, já tě budu respektovat vždycky. Nezáleží na tom, kdo se ti bude líbit,“ zvednu se a znovu ho obejmou. „Ester...“ Zadíává se mi do očí. Bolest v jeho očích vystřídají jiskry naděje. Je to dlouhá doba, kdy mě bráška naposledy oslovil jménem. „Tak se jmenovala i maminka. Kéž by tu byla. Ta by tě určitě také pochopila. Chybí mi,“ začnu plakat. „Mně také chybí,“ zašeptá bráška, kterému se v očích už také začnou třpytit slzy. „Ale teď už spát, ať můžeme zítra na tu procházku,“ zhasne lampičku a opatrně si vleze ke mně do postele.

K ránu se probudím první. Po špičkách odcupitám do kuchyně, kde mně a bráš-

kovi udělám chleba s máslem. Se snídání se vrátím zpátky do pokojíčku ho vzbudit. Mé oči se ale zarazí na zvláštním vybledle červeném batohu v rohu místnosti. Pomalíčku k němu dojdu a s váháním ho otevřu. Byl v něm nůž, baterka, sirky, peníze, doklady, oblečení a několik dalších věcí. „Co to tady děláš?“ klekne si vedle mě bráška. „Ty chceš odejít, bráško? Slíbil jsi mi, že mě neopustíš! Nebo ne?“ podívám se na něj vystrašeně. „Ne, nechci odejít. Nebo alespoň zatím ne. Ne, dokud tu mám tebe. To víš, že bych tě neopustil, princezno,“ pohladí mě. „Tak pojď, najíme se a půjdeme. Jak ti vůbec je? Pořád hoříš,“ položí mi svou ruku na čelo. „Ne, je mi dobře,“ sundám jeho ruku ze svého čela a s úsměvem poskočím, jako na důkaz. Společně sníme snídání, po které vyrazíme na pražské náměstí.

Hned jak tam dorazíme, začnu vesele pobíhat a prohlížet si výlohy různých obchodů. Tak dlouho jsem tady nebyla. U jedné z výloh se zastavím. Zaujme mě tam jedna panenka s ručně vyšivanou krajkou na sukýnce. „Líbí se ti?“ zeptá se mě bráška, co se zjeví za mými zády. „Něco takového přece nemohu chtít,“ pousměje se a odvrátím se od výlohy na brášku. „Zítra má ale někdo narozeniny. Koupím ti ji.“ „Zítra je jednadvacátého srpna?“ kouknu na něj vyjeveně. Místo odpovědi se mi však ozve velká rána. Oba se vyděšeně ohlédneme. Nad námi se začne ozývat hluk odněkud přilétajících letadel. V dáli se začíná rozléhat zvuk blížících se tanků. Na náměstí zavládl chaos. Lidé začínají pobíhat okolo. Vrážet do sebe, ječet, plakat, křičet. Bez přemýšlení se z ničeho nic rozeběhnu směrem k ulici, odkud se tanky derou k nám. Nevnímám okolí ani volání svého bratra se zastavím před najíždějícím tankem. Nedokážu se ani hnout. Nechápu, proč jsem to udělala. Jediné co vnímám je můj zrychlený dech a nezastavující se tank. Najednou mi hlavou prolétne ostrá nekončící bolest. Začnou mi otupovat smysly. Před očima vidím jen tmou.

Kolem mě zase začíná proudit nesnesitelný ruch. Pokusím se pootevřít oči. Zjistím, že na mě bráška mluví. Drží mě za ruku a pláče. Pokusím se promluvit, ale místo slov ze mě vyjde jen slabé zamručení. Jeho hlas se mi začíná znovu ztrácet. Z posledních sil na brášku pohlédnu a usměji se.

Bráško. Teď už to všechno chápu. Už vím, jak moc jsi musel trpět. Už vím, jak jsi myslel to slovo „jiný“. Škoda, že jsem ti nestihla poděkovat a říct ti, jak moc tě mám ráda. Doufám, že jsi utekl a jsi šťastný. Jsem si jistá, že jednou za hodně dlouhou dobu přijdeš za mnou a budu ti moct říct... Mám tě ráda, bráško. Děkuji Ti za všechno.

NE TAK KLIDNÝ ODPOČINEK NA LOUCE

VÁCLAV LUKÁŠ

Rád bych vám vyprávěl příběh mého dědy z doby, když byl ještě klukem a žil v malé vesnici v srdci Českomoravské vrchoviny. Můj děda se narodil v roce 1940, takže na vlastní kůži zažil vše, co bylo spojeno s fungováním reálného socialismu budovaného v průběhu 40 let v tehdejší ČSSR. Abyste porozuměli kontextu tohoto příběhu, musím vám vysvětlit, co vše znamenalo pro muže jít na vojnu. Každý mladý muž po dosažení plnoletosti byl povinen nastoupit dvouletou prezenční vojenskou službu, což reálně znamenalo nastoupit na dva roky do kasáren s minimální možností svobodného rozhodování, zkrátka něco podobného jako kriminál.

Děda rád a často vypráví a mnoho z těchto historek se týká právě jeho vojenské služby. S tou nejúsměvnější, která se odehrála v roce 1958, se s vámi chci podělit. Můj děda, tehdy vojín Lacina, sloužil u vojenského letectva coby řidič a obsluha mobilní radiostanice. Jeho hlavním úkolem bylo zajišťovat spojení mezi nedalekým vojenským letištěm a vojenským velitelstvím. Pro tyto účely obsluhoval vojenské nákladní auto kompletně vybavené sadou antén, přijímačů a vysílačů.

V onen osudný den byl můj děda svým velitelem instruován, aby zaujal pozici u nedaleké louky. Aby veškerá zařízení mobilní radiostanice byla plně funkční, musel vojín Lacina natáhnout několik kilometrů drátu a zajistit, aby tento kabel nemohly zahlídnout nepovolané oči, zvláště pak oči všude číhajících imperialistů. To znamenalo, že bylo nutné těch několik kilometrů kabelu dobře ukrýt, nejlépe zakopat do země. Jenže to zároveň znamenalo obrovskou řůru práce, a to se mému dědovi, tehdy devatenáctiletému mladíkovi vůbec nechtělo. Byl totiž nádherný letní den, svítilo sluníčko a on se chtěl opalovat a ne potit. Proto se rozhodl, že ideálním úkrytem pro zelený drát bude nedaleká krásně zelená louka. Neváhal a drát přes tuto louku rozvinul, radiostanici správně zapojil, a protože měl spoustu času, svlíknul se do půl těla, lehnul si na kapotu nákladního vozu a chtěl se opalovat. Pro zpříjemnění chvíle využil zázemí radiostanice a místo vyladěné vojenské frekvence si našel frekvenci rádia Luxembourg, odkud se linula příjemná hudba. Je třeba připomenout, že poslech této stanice byl nelegální sám o sobě, nemluvě o zneužití vojenské techniky pro takto mrzké účely.

V této letní pohodě vojín Lacina ukolébán náročnou prací při natahování kabelu přes louku usnul. Zanedlouho se probral a měl jakýsi nepříjemný pocit, že je něco špatně. No jistě, rádio nehrálo. Děda seskočil z kapoty vozu, vlezl do kabiny a zjišťoval příčinu. Rádio se zdálo v pořádku, ale signál zmizel. Dědovi to bylo divné, protože s takovou anténou, jakou měl na střeše, to bylo prakticky nemožné, aby se signál jen tak ztratil. Při hledání příčiny padla volba na kontrolu kabelu, rozhlédl se směrem k louce, kam tak důmyslně ukryl zelený vojenský drát, aby s hrůzou zjistil, že během jeho sladkého odpočinku někdo stačil všechnu trávu posekat. Vyděšený vojín Lacina běžel zkontrolovat dílo zkázy. Jak se obával, zelený vojenský kabel nepřežil nájezd travní sekačky a byl nyní spolu s trávou rozsekán na tisíce drobných kousíčků.

Děda si v tu chvíli uvědomil, že je v obrovském průšvihů. Jedna z hlavních poúček, kterou mu vždy vtloukali na vojně do hlavy, byla, že bez spojení není velení. Věděl, že trest bude následovat okamžitě po jeho návratu zpět do kasáren, což se mu záhy potvrdilo. Jeho velící důstojník na něj nejdříve vychrlil záplavu slov, která nelze zopakovat, aby mu následně sdělil, že je odsouzen k takzvanému trestu po službě. To znamenalo, že po následujících sedm večerů se vždy po večeři musel pěšky dopravit do pěti kilometrů vzdálené vojenské posádky, kde bylo umístěno vojenské vězení, tam přespal a ráno tak, aby stihl být zpět na svém místě, než zazní budíček, se musel, opět po svých, vrátit zpátky. Dnes na to vzpomíná s úsměvem, ale tehdy z toho byl pěkně otrávený.

Jak ale sám několikrát zdůraznil, měl tenkrát víc štěstí než rozumu. Štěstí hlavně na velícího důstojníka, což v té době byla vzácná výjimka. Psal se totiž duben roku 1961 a právě probíhala takzvaná Karibská krize po invazi v Zátocě Sviní. Byla to doba, kdy reálně hrozilo propuknutí třetí světové války. Takže pokud by můj děda tehdy sloužil pod zapřísáhlým komunistou, mohla být jeho klukovina klasifikována jako sabotáž bojeschopnosti Československé lidové armády. V takovém případě bych vám ale zřejmě vyprávěl příběh mnohem smutnější, a to z opravdového komunistického vězení, možná z uranových dolů.

HLASITÉ DNY

ADÉLA MOTTLOVÁ

Děťátko cítilo vůni studených knoflíků matčiny zelené halenky v nerušeném, tak teplém míru. Hluboké zorničky mladé dámy však hořely popelavým strachem. Tiskly maličkou Jiřinku, tiskly tuze pevně, více než kdy andělé dokázali tisknout její duši. A nad nimi kroužilo letadlo, myslila, jako by jeho let byl nekonečný a bylo jen a jen jeho rozhodnutí, zda zničí lásku krčící se v příkopě. Nebyl ani čas na slzy z prázdna.

Děvčátko s ušmudlanými vlásky, ony se kroutily do všech světových stran, vzalo do ruky matčinu tvář, bledou jako neuzrálá borůvka, ale horkou jako sto šípků ve tvaru nekonečných srdcí.

Prach dusil polní hladinu a zdůrazňoval bezvýznamnost cest, jako by se jim chtěl vysmát.

„Maminko,“ zašeptalo.

Celé nebe muselo prosit, aby křídla letadla plavala jiným větrem, aby s jízlivým černem vran táhla na jih. Tak přeci, jen leťte! No táhněte! A všichni!

Snad pro konec úspěšného úsilí Panenky Marie se spustily tichounké krůpěje. Běžně poskakují po cestě z jednoho kamínku na druhý, přes plot a domů k rybníku, kde se rozloučí se světem. Jediné krásné, co jim vždycky zůstane, je duha na konci řas, když Sluníčko rozhazuje paprsky kamkoli se mu zachce. Ale když se Sluníčko rozhodne, pak ono se musí rozloučit a odebrat a zamávat a odcupit a krůpěje nechat skočit do rybníka s Měsícem a bez světla, bez tmy a bez dne a noci. Však teď, ony ty krůpěje, nehopsaly, ale zůstávaly s nimi! A byly to ty nejkrásnější krůpěje, co jim kdy stékaly po čele.

Každou nocí pak ševalilo na tisíc dechů, když slýchávala matčiny kroky v kuchyni, slýchávala také, jak byly líné a jak šťastně se třásly. Pak si matka položila brýle na stůl, sedla si, tak jemně to vrzlo, a hlasitě vydechla. A každou noc Jiřinka očekávala stejnou jemnost.

„Musí jí přeci mrznout paty!“ říkávala si, ale maminčino Slunce vskutku svítilo všude, div samo neshořelo, přitom hrálo jemně, příliš jemně. Říkalo jí, jako by krása už nikdy neměla zmizet. Navždycky se jí měla před spaním mihotat v kout-

ku oka ta světelná tečka, pak usnout, ráno zabouchnout hlavní dveře, vydat se po cestě, nosit šatečky, přehazovat copánky ze strany na stranu, hrát si na býky, porvat se s klukama a večer, no večer se zase ohřát a čekat jako na přechodu, než blikne zelená. A jako to i na přechodu zní, stejně pravidelně zněla matčina hrud'. Ani netušila, že to je ta jediná skutečnost, co drží její třpyt. Že matka každé ráno vstává, aby mohla prosit svítání, aby se stalo alegorií lidských duší a že se každý večer modlí, jedno slovo – jeden dotek papuče podlahy, jeden výdech pak šťastným zoufalstvím a každé mrknutí jako poděkování za milý večer, kdy se její holčička vrací domů.

Ukradená kedlubna, nebo která zelenina to zmizela ze sousedovy zahrady, roztrhlá sukénka, kufřík ve stoce. To jí bylo už čtrnáct let. A každým dnem se zpátky domů vracela později a později. Vracela se tak, aby doma už skoro být nemusela. Když jednou práskly dveře, 28. listopadu, už byla hluboká tma. Otec už chvíli spal, ale matka, ta by čekala do svítání. Sklopila hlavu, když dcera přišla ke krbu. Byla tak ráda, ale byla čím dál zklamanější.

„Kde jsi byla, pampeliško?“ ptala se laskavě maminka.

„Hloupá přezdívka,“ odvětila dcera a podrbala se na nose. Asi aby zkontrolovala, že jí opravdu nerostou žluté lístky. Z toho se matka musela pousmát.

„Zítřka se uvidíme už se západem, že ano?“

„Jsem domluvená s Martou. Jdeme do lesa,“ při tom si děvče sundávalo kabátek. Vypadalo, že je ztrápeno povinnostmi. Být doma není vůbec žádné dobrodružství.

„Tak ji přeci pozvi k večeři! Brambor je dost!“

Nebylo. Ale kdyby její milované dítě bylo chvíli s ní! Prosím!

Jiřinka polkla. „Jsem unavená,“ protáhla se. „Promluvíme si zítřka. A maminko, nemůžeš jít jednou spát brzy? Slyším tě každou noc a každou tmou a že by mi to dovolilo spánku? Kéž!“

Milé matčiny modlitby asi nebyly vyslyšeny. Usmála se svým dobráckým úsměvem, ale že by byl plný štěstí, to nikdo nemohl spatřit, natož vyslovit. Jak dlouho štěstí neviděl, tak méně ho znal. A pokora, na oko čím dál hlubší, ba naopak uvnitř, tam se rozpadala a vítr jí rozfoukával. Po každém dalším slově jí vnitřní hlas přestával i sténat, pak to byly jen občasné skřeky. I počasí nebylo milé, bylo totiž až nemilé. Párkrát zavržaly schody a pak, jako by se po spoušti najednou slehla zem.

Velké a malé okolnosti vedoucí k rozhodujícím okamžikům, někdy je ani nepostřehneme a někdy snad ani nečekáme a často je o nich třeba jen mlčet. Válka skončila, ale láska ne, ni doufání. A jeden rok pryč, a druhý a nežijeme sto let, i když v jiném století a ono století příběhlo coby dup. A Jiřinka má dceru a ta další dceru a říká jí beruško. Pár nádechů z dětství se vytratilo. Pár z nich ještě visí na ramínku. Kolik z těch přítomných nádechů, těch z onoho jednoho z mnoha stejných pochmurných večerů, se bude s křikem navracet do peřin?

Příchod toho večera byl velmi náhlý.

Ve večeru spolu seděly v obýváku, tam v květináči rostliny, když jich už na světě není tolik, kolik bývalo. S jejich zkroucenými listy matka odčítala věčnost, naopak dcera, ona přemítávala ve svém čase nad nesmrtelností. Jaká hanebnost! Pošetilost se jí ne chvilí držela. Matka měla ve svém bytě velké okno. Když moment už tomu nabízel, nabízel vyhlédnout, nu což by nevytáhla nos čerstvému vzduchu. Už to byla stařena, tak cupitala velmi pomalu. Prošla kolem záchodu, milé, řekla si, přes práh, vrzlo to, měla tam přeci jen koupit ten kašmírový koberec a viděla, jak jejich oblohu zdobily hvězdy, ovšem jako to ony dělají vždycky. Vždycky tak výjimečně! A zrovna dnes příliš nápadně voněly minulostí. Až byla u dřevěného stolu, ucítila jakýsi tlak. Lítost to nebyla, tu by přeci poznala. „Ách!“ zakřičela. Bolest se stupňovala a třpyt hvězd se jí líbil více než obvykle. Její dcera přiběhla, když padala na kolena, aby se jí dotkla Země. Spatřila ji, celá vyděšená a zadržela její pád. Jednou rukou v náručí držela matky slabá kolena, aby se neprolomila, druhou pak podpírala její lopatky. Zarývaly by se do dlaňových čárek, kdyby nebyla tak lehká jako peříčko. Bylo to cítit tak, asi jako by svírala v náručí skoro malý uzlíček. Maminka zůstávala klidnou a naplněnou, jako by si tohle pohlázení vždycky přála a teď, teď se konečně plní! A Jiřinka tak bolavě zoufala.

Nebyl čas cítit všechny prsty. Nebyl čas na básníkovy ruce, přitom nohy vichřice neměly kam spěchat. Nebyl ani čas na slzy z prázdna. Lustr byl ale na pár chvil ještě teplý stejně jako drahé, ne příliš velké, ale laskavé dlaně. Ještě by se pod nimi okno po doteku zamlžilo. A maminčiny oči jako oceán, leskly se, a líce jako jablíčko, vrásky hluboké jako rány, záda, co ohýbávala nad jahodovým záhonkem, každý obratel jako perla z nejdražší šperkovnice, hlas jako hrací skříňka a úsměvy, když pozoruje točící se baletku. A že tohle už bude pryč. Prostě se to vypaří. V tu chvíli děvčátko tisklo matku pevně, tak pevně, jako když kdysi ona tiskla její duši

a prosila všechny anděly. Nevěděla, jestli se dřív modlit nebo křičet do vzduchu.

Slunce už nemělo žádnou sílu, bylo za obzorem. Strážci nocí se zrovna pohupovali v oblacích. Andělé na ně neměli čas. Nechali štěstí usychat a Jiřinka je každým momentem proklínala. Proklínala i chuť každého angreštu, co snědla a nepoděkovala.

Viděla už odzrálé borůvčí, ale duši horkou jako miliony šípků ve tvaru nekonečných srdcí. A teď tak prosila, ale v hloubi věděla, že marně. Tak jemně pohladila propadlou tvář.

„Maminko,“ zašeptala. „Maminko, mám tě ráda.“

TEHDY

TEREZIE POLÁČKOVÁ

Před čtvrtou ráno začíná pomalu svítat a kupodivu se mi vstává lépe, než jsem očekával. Nedokázal jsem totiž většinu noci zabrat, až jsem se dostával na pokraj šílenství. Celou dobu jsem jako by z dále slyšel rachot přehřívajícího motoru ve velké rychlosti, snad bych to přirovnal k letadlům, kdybych si nebyl naprosto jistý, že se mi nad hlavou žádná taková nevyskytovala. Letiště je vzdálené nejmíň dvacet kilometrů a tudy žádný pravidelný koridor nevede. Převaloval jsem se a chodil se ujišťovat k oknu, že se nic neděje. Kroutil jsem hlavou a začal uvažovat, jestli mi už z těch po sobě několik jdoucích směn nepřeskočilo.

Za pochodu si ještě spěšně utahuji kravatu a nespouštím oči z oblohy, která je na první pohled stálá jako každý jiný pracovní den. Když se ještě zatočím a přesvědčím se, že se mi to opravdu jen zdá, zaměřím svůj pohled na chodník a odmítám dál svým uším cokoli věřit. Míjím obecní nástěnku, s kterou si místní dávají od ledna obzvlášť velkou práci a poctivě každý den doplňují nejnovější výtisky. Nikdo ve vesnici nevstává dřív než já, to já je teprve rozvezu do práce, a tak stihnu výtisky z dvacátého srpna, které plní fotografie zasedání, a poznám plachý úsměv

člověka, kterého jediného znám jménem. Dubček. Jeho podobiznu zkrouť vítr, který se do papíru opře nečekanou silou, a list vzápětí odtrhne od zbytku. Hledá si vzduchem cestu, až se zarazí o vývěsku vyhrazenou KSČ a spadne na zem. Mám chvíli nutkání stránku vrátit na místo, ale když spatřím, jak z druhé strany vesnice míří první lidé na zastávku, v sekundě zapomenu. Přidám do kroku a otevřu si dveře u řidiče. Zkontroluji ovládací desku, téměř opomenu si schovat tašku pod sedačku a rozjedu autobus. Částečně mě utěší pohled na ostatní, když si všimnu, že jejich ráno se od toho mého zase tolik nelišilo. Když nad tím přemýšlím, neuvědomím si, jestli mi mladá slečna Hrouzková dala korunu za cestu do Tuřan, kde pomáhá rodičům od nového roku v dílně. Hezky se na mě usměje a já jí podám lístek, aniž bych se tím dál nějak víc zaobíral.

Mnoho z cestujících ještě, než dosedne zaboří nos do novin a nezajímá je, co běží a leží. Cítím tu podivnou odtazitou atmosféru, což se mi například na lince kolem sedmé ráno se studenty nemůže stát. Oddechnu si a hrubě promnu oči, abych se uvedl do pracovního standardu. Není to tak těžké, člověk si zvykne, říkával můj tatínek, když jsem nastupoval po válce do prvního zaměstnání. Kéž by zažil to, jak se teď za posledního půl roku poměry zlepšily.

Čím dál jedu, tím víc nám to nad hlavou nepříjemně hučí. Zvuk se stupňuje každým kilometrem a lidé se začínají na sedadlech vrtět. Odloží noviny a začínají si mezi sebou šepat. Často zaslechnu slova jako rádio, rozhovory se upínají k obávám z událostí, které se staly v padesátém šestém v Maďarsku, ale moc tomu nerozumím a radši se zaposlouchám do rytmu svých bubnujících prstů na volantu.

Pomalou zastavím na zastávce blízko kostela v Tuřanech a otevřením dveří vpustím dovnitř uši drásající zapištění.

„To přistává další,“ slyším ženu, která mi je nejbliž.

Všichni se obrátí ve směru letiště, které je kdesi schované za vysokými domy a věží kostela. Žena zacloumá postavou muže vedle ní, a jakmile jí věnuje svou pozornost, ukáže přesně na mě, přestože to musí myslet v obecnějším slova smyslu.

„Pojedeme?“ zeptá se ho a naprázdno polkne.

Pozoruji její konání s víčky široce roztaženými a zaznamenám, že tuto otázku si pokládají asi všichni na zastávce. Cítím na svém zátylku, jak mě důkladně pozoruje ještě někdo jiný. Než se stačím otočit, pouze zahlédnu slabě se mihotající zelenou uniformu mezi postávajícími auty na ulici. Rychle zamrkám, ale nic víc

se mi nepodaří spatřit. Vztáhnou obezřetně prst na tlačítko uzavírající dveře, avšak opatrné kroky po schodech mě okamžitě zastaví. Po chvíli se spořádaně všichni usadí na svá místa. Vzduch ztěžkne něčím, co nikdo z nás nedokáže pojmenovat.

Netrvá dlouho a dostanu se ven z Tuřan. Zrovna letmo kontroluji tachometr, když někdo z přední části autobusu zařve.

„Podívejte, podívejte!“

Cestující se začínají zvedat, ale já na ně nedbám. Jestliže jsem si doteď nalhával, že jsem nerozuměl jejich rozhovorům a odmítal si spočítat jedna a jedna, nyní se tomu ubránit zuby nehty nemohu. Ruce se mi vmžiku orosí studeným potem a koleny mi proběhne šok, který je znehybní. Přímo před námi vedle cesty je odstavený autobus a kolem něj houf lidí obklopený vojáky.

„Co tu dělají? Co se děje?!“ tlačí se muž, jehož jsem znal jen od vidění, na sklo, až ho zčásti zamlží svým dechem.

Aniž bych si to uvědomil, pomalu odsunuji nohu z plynu. Snad se svět zastavil nebo já možná začal vnímat prostor a čas jinak. Pozoruji, jak se skupina vojáků pobaveně kroubí a přešlapuje, když jeden z nich se znenadání otočí a jeho nenasytné oči ulpí na mém autobusu. Hbitě se přesune doprostřed silnice a rukama gestikuluje, ať sjedu ze silnice. Hloupě doufám, že si mého odporu nevšimne, když se s nadějí podívám do zpětného zrcátka a hledám možnost jak zmizet. Silně si zkousnu ret, jakmile se v odrazu mihne jednotka dalších vojáků, kteří nám běží vstříc.

„Parchanti,“ zašeptá někdo a já bezděčně přivírám víčka.

„Měli už dávno být pryč!“

„Kašli na to, jeď, dělej!“

„To jsou ti z hranic, vykládala mi o nich sestřenka. Museli je tam celý měsíce žít, dokud se neodstěhovala! Ať táhnou zpět, odkud přišli!“

„Co-co se to děje zatraceně?“

Pak už jen vnímám, jak mi splašeně bije srdce, jako by bylo na posledním tažení, z kterého se už nikdy nevrátí. A to na mě nikdo nemusel mířit, přesto se tak strašlivě bojím, že se budu bát.

Jeho rázné kroky pod nesnesitelným hučením letadel nad našimi hlavami neslyším, ale když prudce otevře dveře u řidiče, poslouchám, co říká, velmi pozorně. Přestože nerozumím rusky, vím moc dobře, co po mně chce. Ten jejich útočný jazyk, jež skáče nahoru a dolů jako na houpačce, je proti klidné češtině i na mě moc.

„Bez papírů nedám mašinku, nedám,“ natočím hlavu tak, aby to vypadalo, že se mu dívám zpříma do očí, ale ve skutečnosti pohledem hypnotizuji hlaveň pušky, která se mu pohupuje na zádech a uvažuji o okamžiku, kdy ji na mě otočí čelem. Ale on to neudělá.

Škubnu s sebou směrem k okénku, které jsem nechal pootevřené, a zakřičím na ty všechny, které jsem za sebou nechal. Jejich zmačkané tváře čekají, co bude.

„Zapřete ty dveře! Nepusťte je tam!“

Nemá cenu hrát si na hrdiny, ale když už nás chtějí obsadit, tak se při tom rozhodně pohodlně nepovezou. Voják napružené vyskočí na sedadlo řidiče, načež se začne hrabat v ovládní. Seberu se a pokusím se zmizet v davu, co tam vznikl už před naším příjezdem. On si mě však vzápětí znovu vyhledá, protože jsem v uniformě řidiče dosti nápadný a podle tónu se nad mým jednáním rozhořčuje. Nerozumím mu jediné slovo, jak rychle mluví, a to mi pomůže vykouzlit výraz, který nežádá odpovědi, neboť bych stejně nevěděl, jak mu odporovat. Zpoza slyším další dopadání těžkých bot na silnici a snažím se potlačit horké slzy. Jedny z těch kroků překvapivě zamíří přímo k nám. Vojákův výraz se pomalu mění a zamíří svou pozornost na nově příchozího. Nese na zádech rádio a jeho čistý zvuk mi proti všude panujícímu zmatku přijde jako slastná harmonie. Dohadují se. Avšak je patrné, že ten nově příchozí má navrch. Poslední, co spatřím, je vyčítavý pohled věnovaný přímo mně.

Sleduji, jak poslušně peláší se svou jednotkou po cestě, na níž já se s ostatními vezu.

„Mašírují do města. To asi chtějí Brňákům popřát dobřej den,“ pronese někdo zlomeným, hrubým hlasem.

A pak už nezaslechnu jedinou nadávku. Jen vzlykání. A tichý pláč pouze.

Zavolají si nás všechny řidiče odpoledne papaláší a za zvuků posledních minut svobodného rozhlasu sami pokřikují.

„Správně chlapci, správně! Nedejte se snáz!“

O měsíc později naneštěstí tvrdí něco jiného. Vezmou nám slova, neboť jsme přišli o to, co jsme si přáli mít. Seberou tím pochodem dech, jenž jsme nenasytně hltali. Zadusají do země duši, protože to jediné stále zbývá.

NEOBYČEJNÝ ŽIVOT OBYČEJNÉ ŽENY

MATĚJ PRŮKA

Venku padá sníh, v krbu plápolá oheň a my držíme černou hodinku. Chtělo by to nějaký příběh. Obracíme se proto na prababičku, která je dobrá vypravěčka a hodně pamatuje. „Babi, vyprávěj nám něco.“

Babička se nenechala dlouho přemlouvat: „A o čem mám vyprávět?“

Chvilku jsme se dohadovali, a nakonec se shodli na jednom tématu. „Vyprávěj nám o své švagrové Růženě.“

Růženka s ovdovělou matkou žila v nájmu u sedláka Lexy nedaleko Trhových Svinů. Byla mladá, hodně zamilovaná a její láska byla opětovaná. Se svým Josefem začali brzy mluvit o svatbě a o budoucnosti. Tyto hovory patřily mezi jejich nejmilejší. Nikdo jim nezabraňoval, a tak se pomalu svatba chystala.

U staré cihelny na kraji městečka se čas od času utábořili cikáni. Josef tudy se svým kamarádem chodil z práce a jednou k nim vyběhly cikánské děti. Braly je za ruce a tahaly je do tábora s tím, že jim jejich máma předpoví z ruky budoucnost. Mládenci šli s nimi jenom z legrace a možná trošku ze zvědavosti. Cikánka si řekla o nějaký drobný peníz a pak už Josefovi četla z dlaně. Dlaň si s kamennou tváří prohlížela a smutně se na něj podívala.

„Čeká tě zlý osud, hochu,“ řekla nakonec temně.

„Jak to? Co vidíte?“ ptal se naléhavě Josef.

„Ač nerada, musím ti říct pravdu,“ odpověděla, „do roka zemřeš.“ Mládenec se na ni zkroušeně podíval, beze slova se zvedl a odešel. Víc vědět nechtěl. Celý bledý se vracel domů. Za zvuku protivného klaksonu kolem něj projelo auto. Tu si uvědomil, že jde po prostředku silnice. Jak se tam dostal? A proč ho jen tolik rozhodila cikánčina věštba? Vždyť to jsou bláboly! Nemůže být na tom ani zrnko pravdy. Snažil se na děsivou předpověď nemyslet. Snažil se jí nevěřit. Snažil se vypustit ji z hlavy. Leč nešlo to. Cikánčina slova se mu pořád drala na mysl a nemohl rozumně uvažovat o ničem jiném, nenacházel vnitřního klidu. Když už to nebylo k normálnímu žití, rozhodl se jít za svou milovanou Růženkou a požádat ji o odložení svatby. Aspoň o rok, ať má jistotu, že se nic nestane.

Dalšího dne se za svou nastávající opravdu vypravil. Na dvorku uviděl matku,

pozdravil ji a ptal se po Růženě.

„Je na poli,“ oznámila mu a pátravě na Pepíka pohleděla. „Ach, hochu, ty jsi nějaký bledý. Co se stalo? Tváříš se jako hromádka nešťestí.“

„Nic, nic, nedělejte si starosti, já jen musím mluvit s Růžou.“

Matka jen pokrčila rameny, vyšla s ním před vrata a ukázala na políčko u lesa. Pepík poděkoval, rozloučil se a vykročil tím směrem. Hned na kraji spatřil Růženku, jak nakládá fůru na vůz. Sotva ho spatřila, rozběhla se k němu a objala ho.

„Pepo! Co tady děláš? Tak dlouho jsme se neviděli, a to se budeme za měsíc brát,“ smála se radostně.

„Růženko, musím s tebou nutně mluvit,“ řekl, jak nejuvolněněji dovedl, ale i přesto bylo v jeho hlase znát napětí a strach.

„A co se stalo, že to nepočká? Vždyť jsi k nám mohl přijít na večer,“ nadhodila Růža.

„Mě napadlo, že bychom tu svatbu mohli o rok odsunout,“ navrhl opatrně.

„Cože? O rok?“ nevěřícně zopakovala Růženka. „A proč?“ Pepík nechtěl s pravdou ven. „Já už vím proč! Protože mě nemiluješ! Kdybys mě miloval, tak nepři- jdeš s takovým nápadem!“ rozkřikla se.

„To není pravda, Růženko. Miluju tě jako nic jiného na světě, ale myslím, že by bylo rozumné rok počkat,“ utěšoval ji Pepík.

„A to ti mám věřit?“ otázala se.

„Já ti tedy řeknu pravdu. Cikánka mi četla z ruky a řekla, že do roka zemřu. Nevěřím tomu, ale nechci pokoušet osud. Počkáme rok a když se nic nestane, tak se vezmeme.“

Růžena o takovém nesmyslu nechtěla ani slyšet. „Já takovým čárám nevěřím! Takže teď poslouchej, co ti povím: jestli mě miluješ, tak si mě za měsíc vezmeš, jak jsme byli domluveni. A jestli ne, tak je mezi námi konec.“ Pak se na Pepíka podívala a s vážnou tváří odešla. Za vozem se však už neudržela a dala se do pláče.

Pepík zatím stál u lesa jako zkamenělý. Bude si muset Růžu vzít za každou cenu, jinak mu jeho lásku neuvěří. Začal tedy přesvědčovat sám sebe, že cikánce nebude věřit. Oddavky proběhly v místním katolickém kostele v původním termínu. Novomanželé byli velmi šťastní a na cikánčinu věštbu už nemysleli. Ovšem rodinné štěstí netrvalo příliš dlouho, Pepík po necelém roce onemocněl a naprosto nečekaně zemřel. Strašné proroctví se vyplnilo!

Po tomhle šoku upadla Růžena do naprosté apatie a dlouho byla odkázaná na matčinu péči. Ta se o ni starala jako o nemluvně. Časem se její stav začal zlepšovat, mladý organismus zvítězil a ona se pomalu vracela do normálního života. Určitá psychická labilita ji ale provázela až do smrti, nejhorší se jí však překonat podařilo. Musela se sama živit a našla si práci – sloužila v rodině obchodníka Macharta v Trhových Svinech.

Pořád byla velmi hezká, dbala o sebe a měla dobrou pověst. O nápadníky by nouze nebyla, ale ona se zařekla, že už se nikdy vdávat nebude.

Její zaměstnavatel mimo jiné dodával potřeby ševcům. Jednoho dne se u nich objevil mladý hospodář Vojtěch Šidloch ze vzdálenější obce. Byl vyučený švec, ale spravoval boty jen rodině a sousedům. Zarmouceně se Machartovým svěřil, že mu nedávno zemřela žena a on zůstal sám se třemi malými dětmi. Postěžoval si, jak je těžké najít hodnou ženu, která by byla ochotná vdát se na tři děti. Machartovi se po sobě podívali a hned jim bylo jasné, že by o vhodné nevěstě věděli. O Růženke mu řekli a také je představili.

Vojtěchovi se pohledná Růžena okamžitě zalíbila, ale problém byl v tom, že ona o svatbě nechtěla ani slyšet. Vojtěch se o Růženku nepřestal ucházet a když se k přemlouvání přidali všichni příbuzní a známí, nakonec podlehla. Měla ale jednu podmínku: nikdy spolu nebudou mít děti. Bála se, aby je neměla radši, než ty nevlastní. Svatba se tedy uskutečnila někdy koncem války. Nikdy toho nelitovala, protože manžel byl laskavý člověk a také děti k ní přilnuly jako k opravdové mamince.

Ještě před svatbou se Růženka dozvěděla, že v její nové rodině se před pár lety odehrála tragédie, se kterou se rodina nikdy nevyrovnala. Šidlochovi měli hospodářství v obci Buková a ta se po zabrání Sudet ocitla přímo na hranicích. Nad rodinou visel Damoklův meč v podobě Alzheimerovy choroby a první případ byl Vojtěchův otec. Zatím byl táta schopný pod dohledem a podle pokynů vykonávat navyklé práce. Jednoho dne hrabali s ženou v lese hrabanku, která se používala pro podestýlku dobytka. Manželka před polednem odešla pro oběd a táta měl dál pokračovat v práci. Když se po chvíli vrátila, nebylo po otci nikde ani památky. Jako by se zem slehla! Hledala ho sama, pak se synem, nakonec s celou vesnicí, pátrali po něm četníci, ale všechno marné. Hned byl také vznesen dotaz za hranice, i na něj však přišla negativní odpověď. Všeobecně panovalo přesvědčení, že při

své ztrátě paměti zabloudil na německou stranu a tam se stal obětí nenávisti vůči Čechům. Po lhůtě stanovené zákonem ho úřady prohlásily za mrtvého. Příbuzné trápilo, že nevěděli nic o jeho konci a že nemohli chodit k jeho hrobu. V té po-
hnuté době docházelo naneštěstí k různým tragédiím v mnoha rodinách.

Vojtěch se myšlenkami na otce často zabýval a Růženka od něho slýchala různé teorie o tom, co se vlastně tehdy mohlo stát. Jelikož již věděla, že nemoc je dědičná, bála se o manžela i o děti. Bohužel její obavy byly oprávněné, nakonec se nemoc začala u asi šedesátiletého Vojtěcha také projevovat. Růženka o něho obětavě pečovala až do smrti a říkávala, že je mu to dlužna za jeho celoživotní dobrotu. S velikým smutkem pak přežila i obě starší děti, které této nemoci také podlehly.

Růženka se dožila devadesáti čtyř let a až do smrti měla s nejmladší dcerou pěkný vztah.

Prababička dovyprávěla. Zůstali jsme tiše sedět. Růženčiny osudy nás i po několikátém vyslechnutí zase dojalý.

PROPLETENÉ OSUDY

ANNA SEMECKÁ

Babička seděla ve velkém žlutém křesle a bavlněnou deku měla přes svůj klín. V pokoji zavládlo ticho, kterým se nesly tlumené zvuky praskajícího dřeva v krbu. Trochu si odkašlala a tím přerušila klid v pokoji. „Víš Aničko, ty by sis stejně měla vážít toho, co dneska máte.“ Svráстила jsem obočí na znamení nepochopení, protože jsem nevěděla, co se babičce honí hlavou. „Můžete cestovat, učit se jazyky, my jsme takové příležitosti nikdy neměli.“

„Co tím myslíš?“ zeptala jsem se s nechápavým pohledem.

„Copak jsem ti neříkala, jak se nám v šedesátém osmém zhroutil svět?“ babička se odmlčela a začala vyprávět.

„Byla to krásná doba a nevěřila jsem, že to, co se stalo, se stát mohlo. Nikdo

tomu nevěřil. Bylo mi 15 let a byla jsem o letních prázdninách s kamarádkou na chatě. Ráno v den okupace nás vzbudila její babička, která bydlela přes ulici, a křičela na nás: „Miluško! Je revoluce, holky vstávejte!“ Moje kamarádka ji však nebrala vážně a znovu usnula. Já jsem pro jistotu šla zapnout rádio. Celý život cítím dojetí, když si vzpomenu na ten roztřesený hlas redaktora.“

„Střílí se! Jsou mrtví, rozhlas je obsazen, už slyšíme kroky, jsou to naše poslední slova, musíme odejít do ilegality.“

„Probudilo to ve mně veškeré česství, nechápala jsem, jak se to mohlo stát. Všude byly tanky a vojáci se samopaly, které byly namířené na každého chodce, který se snažil projít. Ani tramvaje nejezdily a všechny mosty byly obsazeny, takže když pro mě maminka přijela na chatu, tak jsme neměly, jak se vrátit domů.

Na každém mostu byli kontroloři, kteří prohlíželi auta i cestující, jestli nemají u sebe zbraně nebo jiné nebezpečné předměty. Cestou jsme nabrali našeho kamaráda, který nám uprostřed Palackého mostu řekl, že má u sebe revolver. Moje maminka zbledla a začala panikařit, protože pokud by jeho zbraň našli, mohli nás všechny postřílet. Já jsem ho ovšem brala jako hrdinu. Už tenkrát jsme tuto situaci brali velmi odlišně. Naštěstí se nám podařilo prohlídce vyhnout a v pořádku jsme dojeli domů.

Jak sama víš, bydlíme naproti Podolské vodárně,“ babička zvedla ruku a ukázala z okna na bílou, zasněženou budovu, která stojí přímo naproti pokoji, ve kterém jsme se právě nacházely. „Ze všech okýnek na nás mířily samopaly a rodiče nám zakázali chodit k oknům nebo k záclonám. Po Praze se totiž šířily fámy, že vojáci přijeli kvůli kontrarevoluci, která tu nebyla, neměli co jíst a hlavně, většina z nich nevěděla, kde se nachází. Nejen, že jsme tento zákaz porušovali, ale chodili jsme dokonce na balkón, kde jsme jedli meruňky, abychom jim nahnali chuť. V tu dobu to bylo naše poslední jídlo. Brali jsme to jako velkou provokaci a formu odporu,“ pousmála se babička. „Nabízela jsem každý den letáky vojákům, pro které jsem chodila do Prahy, a s kamarádkou jsme z Vyšehradu střílely pecky od meruněk na tanky a vojáky, i když je to dnes velmi úsměvné, v tu dobu to byl velký projev odvahy.

Sbírali jsme na náměstí podpisy pro Dubčeka, tam mou kamarádku Jindru přistihla její maminka a odvedla své jediné dítě domů. Já hrdinně zůstala a s ostatními jsme se schovávali v restauraci před projíždějícími vojáky. Těžce jsme nes-

li dění, ale milovali jsme naši zemi a Dubčeka. Všichni nás od toho odrazovali, až jednou na mě někdo žaloval a já jsem schytala facku od mé rozčilené maminky mezi dveřmi bytu, aniž bych v tom okamžiku věděla, za co jsem ji dostala. V tu dobu jsem se nebála ničeho, ale pak se vše změnilo.

Náš byt s velkými okny byl 24 hodin pod palebním postavením vojáků.

K večeru nám bez varování začaly svištět kulometné salvy kolem našich hlav, alespoň nám to tak připadalo. Aniž by někdo z nás promluvil, všichni jsme si okamžitě lehli na zem a začali se plazit od oken. Nevěděli jsme, kam kulky létají, ale já jsem poprvé pocítila pravý strach a jako dospělá jsem pak i zpětně pochopila mamčinu facku.

Druhý den jsme se dozvěděli, že v ulici před naším domem zabili dva patnáctileté chlapce, kteří jeli v autě, a že řidič byl těžce zraněný. „Babičce se skutálela slza po tváři a rychle ji setřela. „Místo, kde byli zastřeleni, si pamatuji dodnes a jejich pamětní deska je kousek od místa činu. Ne vždy tomu ale tak bylo, deska se objevila na svém místě až po roce 89, dřív tam nesměla být.

Po necelých 40 letech od vraždy mladíků jsem se setkala v práci v Jedličkově ústavu s paní, která mi vyprávěla příběh své maminky a bratra. Jeden z chlapců byl právě její malý bráška. Popisovala mi, jak prožívala tuto tragédii její rodina. Vyprávěla, že řidič v autě vezl protirežimní letáky, za což tehdy hrozila smrt, nabral jejího bratra a kamaráda v tunelu pod Vyšehradem jako stopaře, kvůli nejezdící hromadné dopravě. U podolské porodnice se ho snažila zastavit policejní hlídka kvůli kontrole, on zpanikařil a začal ujíždět. Před naším domem ho dohnali a začali nemilosrdně střílet.

Všichni si uvědomovali, že to bylo z dobrého úmyslu, a věděli, že řidič měl celý život silné výčitky, i přesto že byl té noci velmi těžce zraněn a následně i režimem pronásledován. Paní, se kterou jsem si povídala, pak řekla jeho jméno a já si uvědomila, že tento muž a jeho rodina bydleli celý život vedle mě a všichni ho považovali za podivína. Byl několikrát hospitalizován v psychiatrické léčebně, což těžce nesla celá jeho rodina. Od té doby, co svezl dva studenty, měl velmi smutný osud.

Co se týče mě, přestala jsem rozdávat letáky, jak jsem to dělala dříve. Byla to složitá doba a já těžce prožívala toto temné období našich dějin. „Babička se již nebránila svému dojetí a začala tiše plakat. „Od okupace se vše změnilo, ve společnosti zavládl strach a nedůvěra, nic už nebylo jako dřív. Miluška emigrovala

s rodiči do Západního Německa a já jsem ji už nikdy neviděla. Můj tatínek se stal z redaktora novin ze dne na den dělníkem a já už nikdy nemohla studovat na vysoké škole ani se učit cizí jazyky, tedy kromě povinné ruštiny. Do zahraničí jsem se dostala až po revoluci.“ Babička se zahleděla z okna na vodárnu a odmlčela se.

Okupace a doba, co přišla po ní, zlomila několik generací a já pochopila význam babiččiných slov a jaký dar svobody máme.

DÁVÁM PAMÁTNÍČEK

TEREZA SIKOVÁ

Ten den svítilo slunce. Na konci října to nebylo nic běžného. A odpoledne, jinak tak obyčejné, tím snad chtělo oznámit, že se blíží něco neznámého.

„Pojď mi pomoci s vařením!“ ozvalo se najednou. Ne, že by před tím bylo ticho – to večer na vesnicích nikdy nebývá. Sousedky si sdělují, co se přes den událo, lidé přicházejí z práce, a děti mezi tím vším zmatkem pobíhají sem a tam.

Devítiletá holčička stála na prahu domu a vyhlížela tatínka na cestě z práce domů. Ani to by nebylo ničím speciálním. Ale dnešek se stejně vymykal všem pravidlům. Alespoň dívce to tak přišlo. Měla přece narozeniny!

*

Večeře se jí zdála nekonečná.

„Sedlas do vosího hnízda?“ popíchl ji tatínek, když četl noviny.

„Ne!“ zasmála se. „Mám narozeniny! To přece víš!“

„Tak narozeniny,“ zeptal se tatínek hlubokým hlasem. „A víš to určitě?“

„Ano! Devět!“ stála si neodbytně za svým. Ale kdesi hluboko už začala hlodat pochybnost. Mohl tatínek na její narozeniny vážně zapomenout?

„Hm?“ nazdvihl nevěřičně obočí.

„Tak ju nech,“ usmála se i maminka.

Tatínek vševědoucně pokýval hlavou a začal prohmatávat velké kapsy kabátu.

„Kde sem to jenom dal...“ napínal s úsměvem situaci. Holčičce oči jen zářily a když světlo světa spatřil červený balíček, nemohla snad být šťastnější.

*

Červený papír ležel pečlivě schovaný v poslední zásuvce za ponožkami. Desky knihy byly světle hnědé, s malou pomněnkou na přední straně. A uvnitř plno prázdných stran.

„To je památníček, víš, Blani?“ vysvětlovala důležitě dívka večer mladší sestřičce. Ta velkýma očima prohlížela každý ohyb toho nezvyklého dárku. „Když máš někoho ráda, památníček mu půjčíš a on ti tam něco napíše.“

„Proč?“ zeptala se zvědavě mladší z obou dívek.

„No proč! Abysme na sebe třeba za padesát let nezapomněly!“

„Za padesát let? To budem ale strašně starý!“ zasmálo se děvčátko znalecky. „Ale já neumím psát, tak jak to mám udělat?“

„Můžeš i kreslit, to je stejně hezčí,“ uklidnila ji sestra.

*

První zápis v památníčku už byl. Psal ho tatínek, tím krásným písmem, které skoro nikdy nepoužíval! Maminka dokonce přidala i obrázek. Pět koťátek, zrovna takových, jaká se po vesnici toulala za sluníčkem.

„Blani! To si nemůžeš číst!“ okřikla dívka sestřičku a ochranně jí sešit vzala z rukou. „To je tajemství!“

„Jakýpak tajemství, je to i můj tatínek!“ divila se mladší holčička.

„Ale co je v památníčku, to je jenom pro toho, koho památníček je,“ vysvětlila trpělivě. „Až budeš starší, třeba budeš mít svůj vlastní. A pak ti tam tatínek taky něco napíše.“

„A ty mi tam něco nakreslíš? Něco tak pěknýho, jakos malovala ve škole?“

„To víš, že jo,“ usmála se.

*

Památníček se líbil i spolužákům ve škole. Snad všichni chtěli přidat svůj obrázek. Ale dvě stránky byly speciální, na ty nikdo jiný kreslit nemohl: Jedna pro paní učitelku a druhá pro Marušku, tu nejlepší kamarádku z celé třídy. – I obrázek od ní se dívce líbil nejvíc.

*

Jak obrázky přibývaly a stránky se plnily vzkazy, dny ubíhaly rychleji než kdy dřív. Památníček dívku doprovázel nejedním dobrodružstvím.

Květiny připomínají přátele, barevné krajinky zase zážitky.

„Vzpomínej na léto!“ stálo v rohu pokrčené stránky, společně s obrázkem růže.

Na jiných bylo vepsáno jednoduché „Na památku“, které toho tolik skrývalo.

*

*

*

Od té doby uplynulo už spousta let. Plno věcí se změnilo, ale snad ještě víc zůstává stejných.

Dnes svítí slunce, a je to zvláštní, protože není říjen, ale listopad. A den je obyčejný, přesto něčím výjimečný.

„Mami! Mami! Víš, co se dneska děje?“ usmívá se malá holčička.

„Hm... Je pondělí?“ škádlí maminka dceru.

„Ale ne! Mám devět let. Narozeniny!“

„Opravdu?“ vrtí maminka nevěřičně hlavou. „Víš to jistě?“

„Ale jo. A já vím, že to víš. Viděla jsem dort!“ stojí si holčička za svým. Maminka ji pohladí po vlasech.

„A co když je ten dort pro babičku? Taky měla přece narozeniny.“

„Tak...“ zapřemýšlí dívka na okamžik. „Tak se s ní rozdělíme.“

„To ráda slyším,“ ozve se babička z vedlejšího pokoje. V rukou má balíček, celý v červeném balicím papíru. „A všechno nejlepší, zlatíčko.“

*

Buď šťastná vždycky v životě svém

a neměj chvíle teskné,

ať slza v oku tvém,

se nikdy nezaleskne!

V upomínku vepsala babička

SLOVO PŘEDSEDKYNĚ POROTY

České děti, v porovnání s dětmi v západní Evropě a také za oceněním, velmi málo píší. V českých školách je písemnému projevu věnována jen malá pozornost. Je to velká škoda, protože právě psaní v dětech rozvíjí řadu schopností, které se jim hodí i v dalším životě. Jsou to například komunikační dovednosti, kreativita, empatie, logické myšlení, schopnost přesně formulovat vlastní názory a také dotahovat věci do konce. Proto je nesmírně pozitivní, že vznikají literární soutěže, které děti ke psaní motivují. V případě literární soutěže Ivony Březinové navíc nešlo jen o motivaci ke psaní, ale také k vedení dialogu se starší generací, která zažila události pro mnohé dnešní děti a mládež nepředstavitelné. Bylo moc milé vidět, že účastníci soutěže skutečně s těmito očitými svědky rozmlouvali a naslouchali jim. Z příspěvků byl často cítit údiv nad tím, jak se dříve žilo, jak vypadalo dětství před padesáti a více lety, jak se tehdy mladí lidé bavili, co řešili, jak viděli a vnímali tehdejší svět.

Závěrem bych ráda vysvětlila, proč jsme se rozhodli neudělovat první, druhá ani třetí místa v této soutěži a raději jsme přistoupili k vybrání deseti nejlepších literárních prací v každé soutěžní věkové kategorii. Ať se porotci jakékoliv literární soutěže snaží sebevíc, vždy při hodnocení hraje určitou roli subjektivita. Zatímco jeden porotce by určitý text viděl na zlato, další by třeba udělil medaili stříbrnou. Proto si nemyslím, že je úplně šťastné rozdávat v literárních soutěžích medaile. Porota se totiž většinou jednohlasně dokáže shodnout na tom, která desítka prací patří mezi ty nejlepší, ale už hůře na tom, kdo by měl skutečně stanout na stupních absolutních vítězů. Naším cílem je děti a mládež k psaní motivovat, ne je odradit. Vítězové jsou vlastně všichni účastníci už proto, že došli do cíle. Přihlásili se, věnovali svůj čas a pokusili se o co možná nejlepší výkon. Gratulace tedy patří všem, kteří se zúčastnili a obzvláště velké uznání těm autorům, jejichž texty byly vybrány do tohoto sborníku.

Markéta Dočekalová
předsedkyně poroty

SLOŽENÍ POROTY

Předsedkyně poroty:

Mgr. Markéta Dočekalová,

scenáristka, spisovatelka a lektorka tvůrčího psaní. Autorka několika tisíc televizních scénářů, dvou románů a více než pěti učebnic tvůrčího psaní, obor tvůrčí psaní přednáší na vysokých a vyšších odborných školách a na univerzitách v ČR i v zahraničí, učí také ve své vlastní škole tvůrčího psaní. Řídí literární agenturu MÁM TALENT, která podporuje začínající autory.

Bc. Anna Burdová,

spisovatelka a redaktorka lit. agentury MÁM TALENT. Autorka několika knížek pro děti, z nichž jedna byla dokonce zdramatizována pro Český rozhlas a pohádky jsou vysílány dětem na dobrou noc.

Mgr. Jindřiška Mendózová,

scenáristka, dramaturgyně, spisovatelka. Autorka stovek televizních scénářů a několika knih pro dospívající. Za povídky pro děti a teenagery získala v minulých letech čestná uznání v USA.

Ing. Věra Fleknová,

pedagožka na ZŠ a SŠ s desítkami let pedagogické praxe, lektorka tvůrčího psaní. Kromě jiného autorka několika středoškolských skript a odborné literatury.

Mgr. Jana Kindlová,

redaktorka lit. agentury MÁM TALENT. Dříve redaktorka regionálního týdeníku a celostátního deníku, nyní učitelka českého jazyka a literatury na čtyřletém gymnáziu (dříve také na ZŠ).

Pořadatel soutěže:

NADAČNÍ FOND

GABR][ELIS

pod záštitou:

IVONY BŘEZINOVÉ

a

Národní knihovnu České republiky

Národní knihovna
České republiky

Za podpory:

ADORE|PEN
REKLAMNÍ PROPISKY

 mamtalent.cz
dáme vám šanci

atelier
havelka

NADAČNÍ FOND GABR] [ELIS

Fond byl založen v roce 2015 jako firemní nadační fond za účelem podpory aktivit neziskových organizací v České republice. Za cíl podpory si fond vytyčil **4 ZÁKLADNÍ PILÍŘE**, které se zaměřují na péči o osoby trpící Alzheimerovou chorobou, péči o fyzicky postižené osoby, péči o lokální kulturní památky a na vzdělávání mládeže. **VÝZNAMNÁ SPOLUPRÁCE** byla v tomto směru navázána s Alzheimer nadačním fondem a Centrem Paraple.

V současnosti fond také připravuje veřejnou výzvu pro drobné žadatele v oboru památkové péče a podporuje menší hudební soutěže a lekce pro děti a mládež. Dlouhodobě je pak partnerem pro Český národní tým v Powerchair hockey.

Ve spolupráci se svým patronem, spisovatelkou dětských knih Ivonou Březinovou, začal fond v rámci projektu **PSANÍ POMÁHÁ** pořádat literární talentovou soutěž pro děti a mládež, pro kterou získal významného partnera, Národní knihovnu České republiky.

ŠÍŘE PODPORY, zaměřená na více různorodých témat, je motivována snahou šíření informací, a tím i jisté osvěty o možnosti přispívat i formou malých finančních částek. **VIZE FONDU** proto hledí do delší budoucnosti, s cílem propojit silné partnery, ochotné se zapojit do společného úsilí a znásobit tak co nejvíce pozitivní dopad této charitativní aktivity.

ZÁKLADNÍ PRINCIP FINANCOVÁNÍ FONDU vychází ze spolupráce firem podnikajících v oboru reklamních propisek a nabízejících značku **PEN-MASTER**. Svoji obchodní činností napomáhají k vytváření zisku, z něhož jsou odváděny finanční prostředky na podporu cílů nadačního fondu a zároveň prostřednictvím svých distribučních sítí šíří informace o charitativních tématech.

CHCETE PODPOŘIT AKTIVITY FONDU?

Nakupujte reklamní propisky z nabídky PenMaster u našich partnerů. Jejich seznam najdete na www.psanipomaha.cz/podpora.

Více informací na
www.psanipomaha.cz

IVONA BŘEZINOVÁ

Původně vyučovala literaturu na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem, ale většinu svého profesního života je spisovatelkou na volné noze. Píše knihy především určené dětem a dospívajícím. Baví ji střídat nejrůznější žánry a hledá stále nové a nové náměty. Její knihy získaly řadu ocenění a jsou přeloženy do osmnácti jazyků. Během dvaceti let absolvovala Ivona Březinová víc než dva tisíce autorských čtení a besed, protože setkávání se čtenáři považuje za součást svého povolání. Je nositelkou Řádu rytířů krásného slova a patronkou Alzheimer nadačního fondu a Nadačního fondu Gabrielis.

Pro Nadační fond Gabrielis napsala v roce 2018 knihu pohádek *To si piš!*, kterou letos vydalo nakladatelství JaS. Z každé prodané knihy bude věnováno 10 Kč do NF Gabrielis na podporu literárního talentu dětí a mládeže.

Další knihy najdete na
www.brezinova.cz

Národní knihovna
České republiky

Národní knihovna ČR je jednou z nejstarších českých veřejných knihoven. Má postavení státní příspěvkové organizace a jejím zřizovatelem je Ministerstvo kultury ČR. Zákon ji definuje jako knihovnu s univerzálním knihovním fondem a specializovanými fondy. Zajišťuje rovný přístup ke službám, jež poskytuje. Je centrem systému knihoven, vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti.

Samostatnou součástí NK ČR je Slovanská knihovna s fondem odborné světové slavistické literatury, zejména historické, filologické a politologické a vybrané původní literární tvorby slovanských národů.

Historie Národní knihovny sahá do 14. století. Císař a král Karel IV. daroval v roce 1366 tehdy Pražské univerzitě prvních několik desítek rukopisů.

Národní knihovna ve svých sbírkách uchovává množství nesmírně vzácných rukopisů. Kodex vyšehradský je zřejmě nejvýznamnějším a nejcennějším rukopisem chovaným v České republice. Podle odborníků byl určen pro královskou korunovací Vratislava II. 15. června 1086. Někdy bývá řazen k českým korunovačním klenotům. Evangeliář vznikl v některém z bavorských klášterních skriptorií. Rukopis objednal pravděpodobně některý z českých benediktinských klášterů.

Národní knihovna se řadí mezi nejvýznamnější evropské i světové knihovny. Soubor historické a novodobé literatury obsahuje více než sedm milionů dokumentů s ročním přírůstkem 70 tisíc titulů. Informace o dokumentech jsou dnes zpřístupněny v elektronické podobě podle mezinárodních standardů, postupně jsou digitalizovány vzácné rukopisy a ohrožené tiskoviny. Ročně knihovnou projde přes půl milionu návštěvníků, včetně více než 25.000 registrovaných uživatelů.

V roce 2019 uzavřela Národní knihovna ČR s Nadačním fondem Gabrielis memorandum o spolupráci v oblasti rozvoje literární soutěže pro děti a mládež. Pro vyhlášení výsledků prvního ročníku poskytla prostory Klementina a v úzkém týmu organizátorů pak její zástupci pomáhají s přípravou druhého ročníku soutěže.

ADORE|PEN

REKLAMNÍ PROPISKY

Společnost Adore s.r.o. působí na českém trhu s reklamními propiskami již od roku 2004, v průběhu let **se stala významným dodavatelem propisek** pro reklamní agentury a velkoobchody kancelářským zbožím. Obchodní politika je zaměřena pouze na spolupráci B2B s agenturními partnery, v rámci které je poskytována kompletní podpora prodeje v oblasti reklamních propisek.

V současné době zahrnuje nabídka **propisky od nejlevnějších** plastových, přes širokou nabídku kvalitních reklamních, **až po designové a značkové**. Pro náročnější zákazníky je v nabídce možnost individuálních Pantone barev, vlastních tvarů klipů (CLIP ART) nebo barevných kombinací u vybraných propisek.

Nabízené portfolio katalogových produktů je skladem v Praze, připravené k rychlému dodání zákazníkovi. Na skladové položky **nabízíme komplexní tiskové technologie**.

Péči o agenturní partnery zajišťují profesionální obchodní týmy s regionální působností.

Kompletní přehled reklamních propisek od Adore s.r.o. sdružený pod značkou **PenMaster**, naleznete v nabídce mnoha reklamních agentur v České republice. Katalog k nahlédnutí najdete na stránkách **www.penmaster.cz**.

Adore s.r.o. se zároveň hrdě hlásí k firemní zodpovědnosti. Proto byl, v rámci rozvoje podpory neziskového sektoru, založen Nadační fond Gabrielis, z kterého jsou transparentně podporovány vybrané neziskové projekty v ČR. Od roku 2018 byla také spuštěna literární soutěž pro mladé talenty Cena Ivony Březinové, jejíž nejlepší výstupy si máte možnost v tomto sborníku přečíst.

Pen
MASTER

Přání
pomáhá

Neváhejte, pište s námi a pomáhejte tak s námi!

www.adorepen.cz

Literární agenturu MÁM TALENT založila v roce 2013 scenáristka Markéta Dočekalová jako pokračování stejnojmenného projektu zaměřeného na vyhledávání literárních talentů (projekt byl zahájen v roce 2011). Od té doby vyšlo v zastoupení agentury více než 40 knižních autorských prvotin a bylo objeveno několik výrazných literárních talentů. Agentura spolupracuje s více než třicítkou českých nakladatelství.

Pro Nadační fond Gabrielis agentura zajišťuje komplexní odborný servis pro literární soutěž Cena Ivony Březinové.

www.mamtalent.cz

Rodinný fotografický atelier s kontinuální tradicí již od roku 1909. Hlavní zaměření je na klasickou produktovou a portrétní fotografii. Dále atelier poskytuje kompletní grafické, tiskové a marketingové služby pro své zákazníky.

Pro Nadační fond Gabrielis atelier zajišťuje servis v oblasti grafiky, marketingu a koordinace projektů.

www.atelier-havelka.cz

Další podporovatelé literární soutěže Cena Ivony Březinové:

MAPY
TISK
GRAFIKA

OLYMPIA

www.zaket.cz

www.nase-rodina.cz

www.iolympia.cz

ISBN 80-900723-3-6

© 2019 NADAČNÍ FOND GABRIELIS

WWW.PSANIPOMAHA.CZ